

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

Kandidatuppsats,
avancerad nivå
Våren/Hösten 2012
Läraryrket

**Om socialdemokratins problem
och möjligheter i ett
individualiserat samhälle**

Författare
Jessi Norén

Handledare
Peter Gustavsson

www.hkr.se

Om socialdemokratins problem och möjligheter i ett individualiserat samhälle

Social Democracy's problems and opportunities in an individualized society

Abstract

We live in a society that has changed rapidly in recent years. The Swedish welfare state identity consisted of structures that had been formed from an emancipatory project. Today, these structures seem to have been erased and replaced by a different form of society. When a society is changing it affects the political, social and economic levels.

In this social change Social Democracy seems to have lost its hegemonic position in society and describes itself as standing in a crisis. An effort to modernize the party has therefore begun. This crisis has thus not just happened by chance but must be understood in terms of the social change that can be identified in terms of class pattern, individualization and globalization. The aim of this study is therefore to describe the Swedish Social Democratic Party's awareness of societal changes. The survey is based on interviews with key people in the party, as well as extracts from various political texts.

What the study shows how the Social Democrats adapted to globalization at an ideological level, embracing concepts such as the individual, competition and freedom of choice, but without describing the reason for their adaptation. Not having any reference to social changes shows that adaptation is an unconscious act, and in this lies a false consciousness.

Ämnesord: Individualisering, välfärd, välfärdsstaten, socialdemokraterna, samhällsförändring, falskt medvetande

Förord

När jag började min samhällsvetenskapliga utbildning uppkom många frågor kring vad som gör att socialdemokratin tycks förlorat hegemoni. När utbildningen väl nalkades mot sitt slut föll det sig således naturligt att skriva en uppsats om detta ämne. Men att skriva en uppsats kräver stöd och vägledning. Jag vill därför tacka min handledare Peter Gustavsson som inte bara har kommit med kritiska infallsvinklingar som utvecklat mitt tänkande, utan även har gett mig ett språk som inkluderar värden. Dessa två bitar har ihop varit oerhört viktiga för denna uppsats. Och även viktiga för mig.

Ett varmt tack Peter!

INNEHÅLL

INNEHÅLL	4
1 Inledning	6
2 Forskning och teoretisk ansats	10
2.1 Välfärdens uppbyggnad	10
2.2 Välfärdsstat	12
2.3 Samhällsförändring	15
2.3.1 Globalisering	15
2.3.2 Individualisering	16
2.4 Den nya klassen	18
2.5 Socialdemokratins möjliga framtid	19
3 Metod	21
3.1 Medvetandebegreppet	21
3.2 Ideologikritik som metod	22
3.3 Val av intervjupersoner	23
3.4 Reflektion över egen position	24
4 Analys	25
4.1 Individens ansvar	25
4.2 Pragmatisk politik	29
4.3 Problem	34
4.4 Möjligheter	39
5 Avslutande analys	44
5.1 Socialdemokratins medvetenhet om samhällsförändring	44
5.2 Socialdemokratins självbild idag	46
6 Referenslista	48

1 Inledning

Sverige har över tid betraktas som ett samhälle vars identitet burits upp av kollektiva värderingar. Socialdemokratin har genom sin universalistiska välfärdspolitik varit den ledande politiska kraften i landet (Esping-Andersen, 1989). Idag syns en tydlig förändring och det framstår som att socialdemokratins hegemoni förlorat sitt grepp. Under de senaste åren har socialdemokratin fått vikande siffror i opinionen (Sifo, 2012-06-02). Mellan år 2006 och 2011 minskades antalet Lo-medlemmar med 300 000 (Lo, 2012-06-02). Det socialdemokratiska partiet har också bytt partiledare tre gånger under en kort tid. Under den här tiden har den borgerliga regeringen vunnit makt två gånger i rad. Socialdemokratins problem har också visat sig att olika distrikt öppet gått ut och krävt en partiledares avgång. Det finns dessutom en splittring inom partiet vad gällande exempelvis EU-frågor och privatiseringar. Och idag har det gjorts en organisationsutredning som har lämnat förslag på partiets framtida organisering (Socialdemokraterna, 2012-12-10).

Denna förändring av socialdemokratin är ingen tillfällighet eller är orsakad av enskilda händelser, utan krisen i socialdemokratin måste förstås utifrån en bredare och djupare kontext. Genom att studera den förändringsprocess som har skett i samhället, från ett tidigt 1900-tal till början av 2000-talet, när ett välfärdssamhälle byggdes upp och dess påverkan på både det sociala och politiska livet, kan man öka förståelsen för den förändring som socialdemokratin tycks stå i. Den tyska sociologen Ulrich Beck uttrycker att ”på ungefär samma sätt som moderniseringen under 1800-talet upplöste det ståndspräglade, förstockade jordbrukssamhället och lockade fram industrisamhällets struktur, suddar moderniseringen idag ut industrisamhällets konturer och under det modernas gång växer det fram en annan samhällsform” (Beck, 1986:19).

Under 1900-talets senare del skapade människan sig själv utifrån värden som hade band till arbete, familj, föreningsliv, traditioner, vetenskap och stat. Dessa förtöjningar var sociala i sin karaktär. Människan i välfärdssamhället hade stor tilltro till förnuft, vetenskap och stat. Staten var den som drog upp riktlinjer för medborgarnas liv och var den som reproducerade det samhällsliv som rådde. Att arbetet, föreningsliv och kärnfamiljen var av en social karaktär innebar att dessa komponenter inte kretsade kring att bekräfta eller förverkliga sig själv. Idag är dessa band inte samhällsbärande längre. Vi går in i en samhällsförändring där arbetet har ersatts av en institutionell och individuell uppfattning som handlar om att tjäna pengar och

bekräfta oss själva (Bauman, 2002). Vad detta beror på kan beskrivas utifrån de förändringar som samhällsutvecklingen medfört.

Bauman (2002) diskuterar den kollektivistiska välfärdsstatens upplösning och individualiseringen av samhället, där han säger att vi inte längre föds till bestämda uppgifter och roller i livet utan numera är det upp till var och en att förverkliga sig själv. Men detta innebär samtidigt att det i samhället har skapats en osäkerhet. Osäkerheten uppstår på grund av den otrygghet som uppkommit som en följd av välfärdsstatens nedrustning. Exempelvis kan arbetslöshet drabba alla yrkesgrupper, inte just en specifik klass. Visserligen har arbetslöshet alltid funnits, men skillnaden idag är att det är välfärdsstatens nedrustning som skapar otrygghet. Denna otrygghet har en stark individualiserande kraft i form av att den splittrar människor. Splittringen beror på att samhällsproblem har blivit ett individuellt ansvar istället för ett kollektivt ansvar, på grund av att det kollektiva stödet har rustats ner. Det individuella ansvaret gör att människor inte längre söker ett kollektivt stöd hos varandra i sociala frågor. Därmed försvinner den kollektiva samhörigheten. I ett individualiserat samhälle förhåller sig individen skeptisk till det allmänna bästa i det goda samhället.

Globala processer och krafter kan också beskrivas ha påverkat samhällsförändringen. Held (2003) betecknar globalisering som att olika delar av världen knyts samman vilket innebär att räckvidden för maktrelationer ökar. Interaktionsprocesser och flöden påverkar allt djupare och snabbare. Held menar att denna process inte är harmonisk utan skapar olika spänningar och konflikter. Konflikter på grund av att globalisering uppfattas olika beroende på vilka fördelar världsdelar får av de globala processerna. Anledningen till en ökad globalisering beror bland annat på en teknisk utveckling och politiska beslut. Politiska beslut kan vara privatisering och utförsäljning av offentlig verksamhet samt införande av gemensamma regler och normer. Med andra ord innebär globalisering en individualisering av samhället där vi måste vara instrumentella och flexibla i våra roller gentemot grannländerna, det vill säga att vi måste inneha flera identiteter samtidigt, som lokal, nationell och global identitet där vi följer de regler och uppförandekoder som upprättats. Individualiseringen, som en följd av globaliseringen, är vad Beck (2000) skulle beskriva som en del av det som påverkar och sätter ramar för politiken. Staten har förlorat sitt monopol på makt och kontroll där nya krafter har tagit vid.

Giddens (1999) menar att socialdemokratin håller på förlora legitimitet vilket bland annat beror på att staten har frångått en del av sina maktbefogenheter på grund av globalisering. På 80-talet diskuterades brister med nationell ekonomi samtidigt som det kom kritik från högern. Dessa faktorer ledde till att socialdemokratin började förändra sitt tankesätt angående socialismens ekonomiska program vilket ledde till flera avregleringar. Giddens säger även att istället för att leda landet och formulera politiska idéer handlar debatten idag exempelvis om oron för växande klyftor mellan fattiga och rika. Anledningen till socialdemokratin legitimitetsförlust menar Giddens beror på en politik som bygger på en samhällsstruktur som inte längre är relevant. Det vill säga den traditionella kärnfamiljen, massproduktionen, en nationell kenyan ekonomi och den homogena arbetsmarknaden.

Även Beck (2000) diskuterar en förändrad samhällsstruktur med perspektiv på klassamhällets försvinnande relevans. Beck driver en tes att vi idag lever bortom klassamhället på grund av att levnadsvillkoren har genomgått en genomgripande förändring. Samtidigt innebär inte detta att ojämlikheterna har minskat. Det har snarare blivit så att genom en så kallad hisseffekt har hela klassamhället endast åkt upp en våning. Medborgarna har fått mer fritid, större ekonomiskt spelutrymme, mer utbildning och sociala trygghetssystem som gör att vi inte längre solidariskt behöver organisera oss kollektivt. Klassbegreppet har förlorat sin klang där folk inte känner igen sig. Istället har klasserna ersatts av en konsumtionsorienterad medelklasslivstil som på något sätt passiviserar arbetarklassen. Exempelvis finns det intervjuer från före detta SAAB anställda där dessa anställda sällan eller inte alls uttryckte sig om att de var en klass. Istället oroade de sig om individuella förutsättningar som att lånen inte skulle kunna betalas eller att de inte kan köpa julklappar och där de går hemma och väntar på beslut som tas från andra delar av världen.

De förändringar som nu beskrivits innebär att det kollektiva samhället har problem, det vill säga att en socialdemokratisk politik, så som den är uppbyggd kring det kollektiva samhället, ställs inför organisatoriska utmaningar. Frågan är hur socialdemokratin hanterar och förstår den samhällsförändring som partiet står i? Det är denna fråga som uppsatsen huvudsakligen kommer att behandla. *Syftet med arbetet är att undersöka socialdemokratin medvetenhet om de samhällsförändringar som ligger bakom deras problem, och mot bakgrund av detta ställa den mer allmänna frågan om hur socialdemokratin självbild ser ut i denna tid av samhällelig förändring.* Det innebär två fokus, dels att reda i den teoretiska delen av samhällsförändring,

dels att uttryckligen studera socialdemokratin de senaste åren och empiriskt beskriva och analysera denna förändring.

2 Forskning och teoretisk ansats

Att välja ut en teoretisk ansats i analys av socialdemokratins teori kan te sig ganska svårt. Svårigheten ligger i vad som ska väljas ut. I någon mening kan Marx teorier hjälpa oss att förstå konflikten mellan arbete och kapital. Men denna grundläggande konflikt mellan arbete och kapital kan i någon mening bli för generell. Därför kommer min teori fokusera på välfärdsstatens teori och den samhällsförändring som kan förstås i globalisering, individualisering och klassmönster.

2.1 Välfärdens uppbyggnad

Som tidigare beskrevs finns det en konflikt i systemet vilket har påverkat en utveckling och ett behov av en välfärdsstat. Att välfärden kom att utvecklas under ett socialdemokratiskt ledarskap har medfört att både begreppet och idén om välfärden har kommit att tillhöra socialdemokratins teori. Men enligt Esping-Andersen (1989) kan det vara en fel uppfattning och menar att oavsett om välfärden och socialdemokratins teori har en gemensam utvecklingshistoria så betyder det inte att den är "slutprodukten av en övergripande socialdemokratisk strategi" (1989:219). Istället kan utvecklingen ha berott på ett historiskt socialt sammanhang som kan ha påtvingat systemet olika utvecklingstendenser.

Socialiseringsfrågan att dominera och präglade det nya parti programmet 1920. Socialiseringsfrågan blev den stora frågan på grund av att socialdemokratins teori såg en stor motsättning mellan kapitalister och den egendomslösa arbetarklassen. Programmet hade en klar präglning av en marxistisk inspirerad analys och såg införandet av en planhushållning som en lösning av problem. Ord som utsugning och klasskamp var återkommande ord i programmet. Missförhållande i samhället och kampen mellan arbetare och kapitalister skulle utkämpas av arbetarklassen i form av kooperativa sammanslutningar och fackföreningar (SAP, parti program 1920:32-34). I parti programmet allmänna grundsatser går det att utläsa tydliga krav på den samhällsstruktur som eftersträvades:

Men därmed följer också en samling av alla de utsugna klasserna, som i klasskampen taga ställning sida vid sida. Denna klasskamp skall icke upphöra, förrän samhället så omdanats, att den kapitalistiska utsugningen helt är upphävd, klassamhället fallit och massfattigdomen avskaffad.

Detta åter kan endast ske genom att upphäva den privatkapitalistiska äganderätten till produktionsmedlen och lägga dem under samhällets kontroll och besittning samt genom att ersätta den nuvarande planlösa varuproduktionen med en socialistisk, efter samhällets verkliga behov planlagd, för välståndets höjande stegrad produktion.

(SAP, partiprogram 1920:34)

Det var i syfte att bland annat socialisera produktionen som det socialdemokratiska partiet för första gången bildade regering. Direktiven i programmet riktade sig direkt mot kapitalismen, det vill säga den privata äganderätten. Dessa grundsatser kom dock att omformuleras till direktiv som inte liknade grundsatsernas krav. I dessa direktiv går det att utläsa att partiet inte kunde socialisera hela produktionen (Bergström, 1988:21-22).

Socialdemokratin kom därefter att bli ett statsbärande partiet från och med 30-talet. När 30-talskrisen kom såg socialdemokratin att en ytterligare förändring behövde ske. Bergströms (1988) beskrivning av socialdemokratins förändring var att nu skulle partiet rädda kapitalismen istället för att angripa den. Det innebar att de krav som fanns om att upphäva äganderätten inte längre gällde. Den privata äganderätten skulle behållas och marknaden tämjäs. Nu såg socialdemokratin istället möjligheter med kapitalismen. Under samhällelig ledning och statliga investeringar skulle produktionen styras och arbetslösheten bekämpas (Bergström, 1988:25). Även en arbetsmarknadskompromiss uppkom där LO blev förhandlingsparten gentemot arbetsgivaren och staten som ansvarig för välfärdspolitiken (Korpi, 1978). Senare kom det nya partiprogrammet 1944 att ytterligare omformuleras, från att inneha marxistiska analyser om utsugning och klasskamp, till mer resonerande formuleringar om ägar-maktkoncentration. Exempelvis på resonemang om kapitalismen var att den hade ”lett till en småningom förbättrad bärgning även för de breda lagren av befolkningen” men att kapitalismen inte lyckats ”leda till den fulla sysselsättning som samhällets bästa kräver eller till en planmässig hushållning samhällets tillgångar för tillfredsställande av medborgarnas behov” vilket har ”kallat fram långtgående krav på samhällets ingripande i det ekonomiska livet” (SAP, partiprogram 1944:41-42). Den förändrade synen på kapitalismen visar på en pragmatisk hållning i den socialdemokratiska politiken.

Från tidigt sjuttioital till mitten av åttiotal förändrades synen på välfärdsstatens organisering och administration en ytterligare gång. Det skedde en förändring från ”det starka samhällets” ideologi med enhetslösningar för jämlik fördelning till ett samhälle med ett perspektiv på

inflytande och valfrihet i den offentliga sektorn. I det senare nittiotalsprogrammet kom fördelningsfrågor bli det som socialdemokratin fokuserade på och det centrala var att värna om medborgerliga rättigheter. Det satsades på arbetslinjen med målet att arbetsrehabilitera sjuka och arbetsskadade samt stimuleringsåtgärder på arbetsmarknadsutbildningar för att åter få in människor i arbete (Svallfors, 1996:141-142).

För att återkoppla till Esping-Andersens (1989) teori om tvingande utvecklingstendenser så förefaller det som att marknaden har fått spela en allt större roll i samhället. Vad det tvingande är beskrivs inte här utan det är något som kommer att beskrivas längre fram i arbetet. Att det har skett en förändring syns och i det aktuella partiprogrammet beskrivs socialdemokratin position till marknaden så här:

Marknaden behövs för den effektiva produktion som skapar och återskapar resurserna för välfärden. Kapitalism och marknadsekonomi ska hållas i sär. Marknadsekonomi är ett distributionssystem, där varor och tjänster byter ägare med pengar som bytesvärde. Kapitalism är ett maktsystem med förräntningen av kapital som överordnad norm.

(SAP, partiprogram 2001:20)

Detta utdrag visar på att socialdemokratin idag skiljer på marknad och kapitalism, men att marknaden är den som skapar välfärd i samhället och beskrivs som effektivt för samhället. Nu står partiet inför organisationsförändringar igen och frågan är vilken riktning partiet kommer att ta.

2.2 Välfärdsstat

För att vi ska förstå principen för en välfärdsstats uppkomst och vad som har fått den att bestå är det av vikt att beskriva olika inriktningar och teorier. Socialdemokratin är unikt på det sätt att den bestod av 44 års oavbrutet regeringsinnehav. Det finns olika redogörelser om Socialdemokratins oavbrutna hegemoni och en av beskrivningarna återfinns hos Åmark (1988:57) som redogör om ett samhälle som bestod av en homogen grupp av medborgare vilka delade gemensamma traditioner, det vill säga sättet att arbeta, produktionsförhållandena och likasinnade levnadsförhållanden samt det nära samarbetet med LO. Den svenska välfärdsstaten skulle verka för en jämlik fördelning av sociala, ekonomiska och politiska resurser. För att motverka orättvisor upprättades olika institutioner som ansvarade för sjukvård, socialvård och skola. Men det är inte bara dessa institutioner som gör den svenska

modellen unik. Esping-Andersen (1989) fastslår att det som utmärker den svenska välfärdsmodellen är dess uppbyggnad, det vill säga "en generell universalism, jämlikheten, styrkan i de sociala medborgerliga rättigheterna, samt effektiviteten" (1989:219). Välfärdsstaten blev således ett projekt som byggdes på klasskoalitioner och blev beroende av en hög sysselsättningsgrad. Genom begrepp som folkhemmet lyckades staten rekrytera den största andelen av medborgare i samhället. Den politiska diskursen innehöll värdeladdade ord som inkluderade ett helt samhälle. På så sätt skapades solidaritet mellan människor som tillät ett högt skatteuttag.

Det finns ytterligare ett förhållande som gör att staten är beroende av en hög sysselsättningsgrad. Det går inte att förstå välfärdsstatens syfte utan att för den skull överväga arbetets betydelse för det samhällssystem vi lever i. Den privata äganderätten i kapitalismen utgör ett fundament för kapitalackumulation vars demokratiska följder har analyserats av Offe (1984). Offe visar att staten tvingas upprätthålla processer för kapitalackumulation för att vidmakthålla sin existens, vilket innebär att staten stöder näringslivets dagordning. De grupper som kan tänkas störa den befintliga ordningen blir då selektivt gynnade av staten. Offes teori om statens beroende av både kapitalackumulation och legitimitet är av intresse i förståelse av socialdemokratins politik. Arbetarrörelsens historia är knuten till en politik som inte endast gynnar kapitalintressen. Som tidigare beskrevs fanns det stora motsättningar mellan kapitalismen och den egendomslösa klassen (SAP, partiprogram 1920:32-34). Offe visar då att staten tvingas framställa sig som en opartisk skiljedomare mellan olika klassintressen och att socialdemokratins på så sätt lyckades uppfylla villkor för både tillväxt och legitimering. Men de demokratiska följderna som uppstår i liberaldemokratiska samhällen är att demokratins funktion begränsas. Svagare grupper missgynnas som ungdomar, pensionärer, invandrare eftersom de inte har styrkan att påverka den rådande ordningen.

Frågan som uppstår är om det finns några avgörande förhållanden som påverkar människans förhållningssätt till sina medmänniskor? Socialdemokratins förde ett emancipatoriskt projekt som mer eller mindre inkluderade ett helt samhälle. Vad detta beror på är något som Rothstein (2010) diskuterar genom att resonera kring hur vår ande är samt hur vi tänker och diskuterar välfärdsstaten. Diskussionen utgår utifrån två välfärdsformer, den generella och den selektiva välfärden samt dess påverkan på människan. Begrepp som socialt kapital kan kopplas till de båda välfärdsformerna eftersom välfärdsformerna påverkar människans tillit

till varandra. Den svenska välfärdsmodellen har under 1900-talet karakteriserats som generell under det att alla medborgare täcktes in av samma service och ekonomiska förmåner. Följden av att föra en universalistisk politik blev ett samhälle med högt socialt kapital. I en selektiv välfärd däremot exkluderas människor eftersom de inte alltid kan ta del av vad de har rätt till. Rothstein diskuterar den högre misstänksamheten som uppstår i en selektiv välfärd, och där samhället blir individualiserat. Det sociala kapitalet kan inte användas på grund av misstänksamhet och en rädsla för att bli tagna för bidragsfuskare. I ett generellt fungerande system uppstår inte misstänksamheten mot grannen, det vill säga det uppstår inte återkommande rapporteringar om ”fusk, bedrägeri, byråkratiskt maktmissbruk, slöseri, ineffektivitet och andra oegentligheter” som det kan uppstå i ett samhälle med till mesta del selektiva bidrag (2010:209).

Vad är det då som har gjort att välfärdsstaten har förändrats så i grunden? Sedan några decennier tillbaka diskuterades det klasslösa samhället på politisk nivå och idag förefaller det emancipatoriska projektet ha avstannat. Istället debatteras avregleringar och en stelbent byråkrati. Någon som har studerat detta fenomen är Svallfors (1996:19) som menar att människan och samhället har institutionaliserats. Människan är inte längre bunden till normer och värderingar utan har istället skapat ett beroende till samhällets olika institutioner. Dessa institutioner etablerar normer och föreställningar som påverkar och får följder för de attityder människor har om till exempel resursfördelning. Svallfors menar att stödet för välfärdssamhället är stort men att myndighetspaternalism som kommer från selektiva välfärdsformer ”blir allt svårare att kombinera med bilden av en allt mer individualistisk och självständig samhällsmedborgare” (1996:62). På så sätt kan vi förstå att välfärdssamhället har uppbringat nya konfliktformer och tryckt bort de gamla som kampen mot kapitalismen. Idag består konflikten istället av att välfärdssamhället ifrågasätts. Men vad är det som gör att åsikterna skiftas kring välfärdspolitiken? Svallfors (1996:43-44) menar att det går att urskilja fyra dimensioner i välfärdspolitiken; fördelningsdimension mellan fattig och rik, administrationsdimension i frågor om valfrihet och byråkrati, kostnadsdimension i frågor om skattetryck och budgetsaldon samt missbruksdimension som handlar om utnyttjandet av systemet. I dessa olika dimensioner antar människan olika identiteter som höginkomsttagare, patient och skattebetalare. Beroende på vilket dimension som förs fram får det konsekvenser för välfärdspolitiken, det vill säga ska debatten handla om ett försvar av välfärdspolitiken bör den föras i fördelningsdimensionen. Vad som framgår utifrån de skiftande åsikterna är att

människan av idag kan ses som endimensionell, det vill säga att hon har institutionaliserats och har ett individuellt perspektiv på hur samhället framstår.

2.3 Samhällsförändring

Vi har här mött en välfärdsstat som har förändrats snabbt över tid. Genom reformer har en välfärdsstat medverkat till en snabbt växande medelklass som idag eftersöker materiell trygghet och en frihet för självförverkligande. Det visar på krafter som påverkat på en social, ekonomisk och politisk nivå. Att samhället har förändrats innebär ett antagande om förändrade villkor för det sociala och ekonomiska livet (Bauman, Beck, Held). De förändrade villkor som ämnas ta upp i studien är hur globalisering och individualisering påverkar samhället och dess karaktär.

2.3.1 Globalisering

Ett diskussionsämne i vår tid behandlar hur världen håller på att förändras utifrån djupgående processer. Människor håller på att sammanlänkas i ett allt tätare ömsesidigt beroende. Dessa globala krafter är vad som kommit att kallas globalisering. Globalisering har medfört en maktförskjutning i världen och en ny ekonomisk politik (Bauman, Held). För att förstå de förändrade villkoren beskriver Held (2003) hur den moderna staten växte fram som en nationalstat. Utmärkande för nationalstaten var ”territoriet med de exakta gränserna, monopol på våldsanvändning, en opersonlig politisk maktstruktur och ett unikt anspråk på legitimitet baserad på representation” (2003:23). Statsbildningsprocessen bevarades genom att skapa en gemensam identitetskänsla och att vi alla ingick i samma politiska gemenskap. Den politiska gemenskapen uppstod som ett ömsesidigt band mellan de styrande och styrda i form av att de styrande hade behov av en hög sysselsättningsgrad och de styrda ett beroende av olika resurser (2003:40-42). I takt med globaliseringen har staterna fått en förändrad roll. Som exempel visar Held (2003:35) ju mer länderna sammanflätas med resurser, teknik och makt desto mer minskas politikens valmöjligheter och de politiska redskapens effektivitet. Det beror på att stater har tvingats in i en nyliberal ekonomisk politik eftersom ”den globala ekonomin är definitionsmässigt kapitalistisk såtillvida som den är organiserad utifrån marknadsprinciper och produktion för profit (2003:68). Och med de här nya villkoren menar Held (2003:71) får regeringar det svårt att upprätthålla en god nivå på välfärdsprogrammen eftersom staten är beroende av ett upprätthållande av kapitalackumulation. Dessutom menar

Held att i ett globalt samarbete ersätts de gemensamma värderingarna med instrumentella riktlinjer som i sin tur påverkar och förändrar det sociala, politiska och ekonomiska livet. Det vill säga att globaliseringen medför en individualisering av människan.

Bauman (2002:47) diskuterar globalisering på liknande sätt och definierar globalisering som självgående, spontana och oberäkneliga processer som ingen ansvarar för. I det gamla folkhemssamhället var ordning tecken för makt och framgång. Idag vill marknaden ha en rörlighet vilket gör att ordning istället ses som en maktlöshet och underordning. Flyktighet och rörlighet som en ny maktkontroll skapar otrygghet eftersom i denna flyktighet försvagas människors band till varandra. Människan mister förmågan att utveckla sociala normer och på så sätt försvinner kraften att tillsammans agera för det gemensamma bästa. Med andra ord innebär denna otrygghet den nya tidens sätt att bevara den sociala kontrollen, eftersom människan inte längre kan ställa krav på framtiden.

2.3.2 Individualisering

Det finns anledning att betrakta globalisering som ett fenomen som påverkar och sätter ramar på en social och politisk nivå. Globalisering representerar för Held en instrumentalisering av människan, det vill säga globaliseringen påverkar hur vi betraktar oss själva och omvärlden. Att begripa instrumentaliseringen av människan kräver en mer kritisk betraktelse av individualiseringen. Bauman (2002) skildrar hur det moderna projektet har lett till en individualisering av samhället. Från att resurssvaga människor som förut kompenserade sina individuella svagheter med att kämpa kollektivt för en ökad rättvisa, där kollektivismen blev naturligt i strävan efter individualisering. Till att olika institutioner byggts upp, som har skapat en stor valfrihet för människan. I denna valfrihet har samhället individualiserats. Individualisering är enligt Bauman inget val utan individualisering går inte att undvika i ett land av valfriheter. Konsekvenserna av dagens individualisering är att kollektivet har mist sin kraft. Idag läggs ansvaret istället på individen vilket gör man inte längre har någon annan att klandra. Att vara arbetslös beror i dagens samhälle på att man exempelvis är arbetskygg, eller att man är annorlunda och inte passar in. Ett misslyckande. Men Bauman menar att det finns motsägelser i det kapitalistiska systemet vilket skapas socialt. Konsekvensen av individualiseringsprocessen är att socialt skapade problem läggs på individen att handskas med, det vill säga skyldigheten att handskas med riskerna i samhället har individualiserats.

Idag menar Bauman (2002:63) att problem inte går att förenas till en gemensam sak. Människor är istället likgiltiga eller skeptiska till det rättvisa samhället. Att människan är likgiltig beror på välfärdssamhällets nedrustning. Hon ser att arbetslösheten kan drabba vem som helst vilket gör henne otrygg. Medborgaren får en upplevelse av att rädda sig själv från nedergång eftersom ”anblicken av de fattiga håller de icke-fattiga på plats” (2002:144). Därmed uteblir föreställningen av en annan värld. Osäkerhet är dagens kontroll över samhället. En ovisshet är bra för kapitalet eftersom det skapar en oförmåga för individerna att handla kollektivt. För att bygga en gemenskap i ett individualiserat samhälle menar Bauman att de byggs utifrån ”delade bekymmer, delad oro eller delat hat” (2002:65). Fattigfrågan för politiken blir ”antingen en fråga för lag och ordning eller föremål för humanitär omtanke – men inget annat och inte mer än så” (2002:144). Och när samhället selekterar människor, minskas intresset för gemensamma intressen eftersom individen anser att hennes frihet inskränks. Bauman menar då att individualiseringen betyder problem för medborgarskapet. Det innebär i sin tur att en socialdemokratisk politik som baseras på medborgarskap får problem. Problem uppstår på grund av tanken eller idén av det goda samhället försvinner och ersätts istället av summan av egenintressen.

Ytterligare exempel på samhällsförändrande fenomen är hur institutionerna har påverkat den sociala strukturen. Förändringen har skett i industrisamhällets inre, sociala struktur där människan har frigjorts från klass, skikt, familj och könsroller. Välfärdstaten har, genom ett väl utvecklat socialförsäkringssystem och dess förmåga att upprätthålla en hög materiell levnadsstandard, ryckt bort den direkta nöden från industrisamhället och medfört till en individualisering av samhället. Individualisering på så sätt att människorna inte längre är hänvisade till traditionella klassvillkor utan individen idag är den som själv får hantera framgångar och misslyckanden på arbetsmarknaden (Beck, 2000:120). Samtidigt menar Beck att ojämlikheten är densamma som förut. Således har den ökade levnadsstandarden och individualiseringen medfört att klasskulturer försvagas och individen är hänvisad till att sätta sig själv i centrum för att överleva ekonomiskt och nå framgång. Beck menar att ”ur marxistisk synvinkel närmar vi oss en situation där vi har en kapitalism utan klasser, med alla de strukturer och problem med en social ojämlikhet som följer av detta” (2000:121). I en massarbetslöshet exempelvis, framträder den sociala ojämlikheten i två former. Dels i en form av en ökad andel långtidsarbetslösa, där det finns de som aldrig ens lyckas ta sig in på arbetsmarknaden, dels i en form av en ny sorts arbetslöshet det vill säga en ökad andel av oregistrerad arbetslöshet som består av flexibla arbetstider och sysselsättningsformer. Beck

säger att den här ökningen- samt individualiseringen av de sociala skillnaderna har medfört att samhällsproblem istället har blivit personliga misslyckanden. Som en konsekvens av denna förändring har problem i systemet fått en minskad politisk betydelse eftersom de läggs på individen. Beck beskriver att ”med de nya, otraditionella levnadssätten uppstår en *ny omedelbarhet mellan individen och samhället*, krisernas och sjukdomarnas omedelbarhet, i den bemärkelsen att samhällseliga kriser ser ut att vara individuella och inte längre uppfattas som samhällseliga annat än indirekt och i en mycket begränsad omfattning” (2000:121). Det kan beskrivas som ett slags samhällskontrakt. Idag vill individen dessutom ha en individuell frihet men Beck menar att människan inte är fri som en individ. Det har istället skett en institutionalisering och standardisering av levnadssätten där ett beroende har skapats till arbetsmarknaden, utbildning, regleringar i sociallagsstiftningen, vården, trafikplanering, konsumtion etc. vilket i sin tur påverkar politikens valmöjligheter.

2.4 Den nya klassen

Det politiska problemet för socialdemokratien idag är att majoriteten av väljare stöder en ökning av den sociala ojämlikheten vilket är en skillnad från att tidigare stödja en politik som stod för kollektiva garantier för individens säkerhet. Bauman (1999:83-84) menar att skillnaden består i att förut saknade majoriteten självförtroendet att klara sig själv för evigt. Tryggheten behövde då bestå i något som var starkare än individen. Idag tycks mittenväljarna ha en större önskan att lita på sin individuella styrka. Enligt Bauman handlar inte detta om ett större självförtroende utan den handlar om att offentlig omvårdnad inte anses ge valuta för pengarna. Valfärdstjänsternas kvalité har försämrats eftersom de behovsprövade bidragen har blivit utsatta för besparingsåtgärder. Och när åtgärder bara riktas mot en marginaliserad väljarkår anses privata försäkringsförmåner som ett bättre alternativ. Dessutom menar Bauman att när konsumtionssamhället inträdde började välfärdssamhället kämpa i motvind. Konsumism premierar valet medan välfärdsstaten premierar likheten. ”Den fullt utvecklade konsumismen kommer därför att sätta valet, med alla de risker och obekanta och ofta skrämmande fällor som det innebär, före den relativa trygghet som ransonering och tilldelning ger” (1999:87).

Konsumismen uppkomst betyder att människan får en ny roll. För att visa denna förändring beskriver Bauman (2002:94) arbetarklassens betydelse för samhället. Förut bestod samhället av producenter som frambringade en kollektiv strävan. Begreppet arbetarklass användes till

att definiera och ge människor en roll i samhället och för att på så sätt visa vilken nytta de var för samhället. Idag består samhället istället av konsumenter vilket producerar en individualitet. Valfrihet är det som utmärker konsumentlivet. Ju mer valfrihet, desto högre upp i hierarkin är konsumenten. Bauman (1999:104) menar att vara fattig i ett land av konsumism innebär att vara utestängd från ett "normalt" liv. De fattiga blir socialt definierade som otillräckliga konsumenter. De fattiga anklagas för att vara lata och oansvariga eftersom de har valmöjlighet att välja ett bättre liv som de inte tycks ha gjort. Således menar Bauman att det idag har dykt upp en ny roll i samhället, underklassen. Denna term ger en föreställning om "ett samhälle som inte är allomfattande och vittomspännande, som är mindre än summan av sina delar" (1999:97). Människor i underklassen innehar inte någon roll i samhället och människorna i underklassen kan bestå av allt från ensamma mödrar, knarkare, invandrare till de som hoppat av skolan. Bauman (1999:98) menar att orsaken till att de klumpas ihop till en kategori beror på att de betraktas som onyttiga och inte som tillräckliga konsumenter. De betraktas också som en fara. Bauman säger att underklassen är en värdering av människor och inte en bedömning av fakta. Det är en värdering av att de har gjort fel individuella val. Samtidigt kan inte samhället släppa dessa människor utan Bauman uttrycker att "deras välfärd är kanske inte relevant för striden om produktivitet och lönsamhet, men den är fortfarande högst relevant för de moraliska känslor och den moraliska omsorg som man är skyldig att visa andra människor och för den mänskliga gemenskapens självaktning (1999:114-115).

2.5 Socialdemokratins möjliga framtid

Kollektivism var det drag som främst skiljde socialdemokratin från högern. Högern framhävde ideologiskt individen. Socialdemokratin kämpar nu för att anpassa sig till ett individualiserat samhälle vilket kan skapa konflikt eftersom socialismen från början bekämpade den autonoma individen. Giddens (1999) menar att i ett samhälle där man sätter individen först bryts gemensamma värden ner och begrepp som rättvisa och jämlikhet får en mindre betydelse. Inte för att människan bryr sig mindre om moraliska frågor utan för att människan idag inte vill ha traditionell myndighetsinblandning. Giddens förklarar detta med att den nya tidens individualism är en institutionell individualism och menar att välfärdsstaten har spelat sin roll. För att finna en ny solidaritet diskuterar Giddens utifrån en positiv affirmativ ståndpunkt att denna solidaritet hittas genom att lägga ett större ansvar på individen där individen ska stå för konsekvenserna av sina handlingar och livsval. Vidare diskuterar Giddens politikens uppdelning av höger och vänster och menar att när ett parti ligger i

underläge tar detta parti över några av motståndarnas åsikter för att tilltala den bredare massan. På så sätt neutraliseras motståndssidan. Giddens säger att detta är något socialdemokratin har gjort sen åttiotalet.

Giddens (1999) menar att socialdemokratin kan lösa sina problem genom att föra tredje vägens politik där kärnfrågan ska vara social rättvisa. För att öka jämlikheten ska individen få större friheter där frihet ska betyda handlingsfrihet. Och i ett individualiserat samhälle ska rättigheter inte kunna finnas utan skyldigheter, som skyldigheten att aktivt söka arbete. Partiet måste enligt Giddens inta en moderniserad hållning och bryta sig loss från klassiska ståndpunkter. Om tradition och värderingar förlorat sitt grepp ska den nya auktoriteten bestå av demokrati. Partiet ska även präglas av en positiv inställning till globalisering men vara vakande över dess konsekvenser. Statliga institutioner har mycket att lära sig om marknadsdisciplin för att kunna hävda sig mot marknaden. Därför ska en tredje vägs politik även stå för en ny blandekonomi där det ska finnas en dynamisk samverkan mellan offentlig och privat verksamhet, men med det allmännas intressen för ögonen.

Andersson (2006) diskuterar den politiska moderniseringen av socialdemokratin i Storbritannien och i Sverige och visar på att det finns skillnader inom den tredje vägen. Den nya politiken innebär att socialdemokratin skulle ompröva de grundläggande ideologiska postulaten om materiellt välstånd och social rättvisa för att få en ny ekonomisk ordning. Detta är vad som har kommit att kallas moderniseringen av socialdemokratin som oftast framställs som en pragmatisk process. Problemet med denna definition är att den förespråkar politiska förändringar som en nödvändighet. I synnerhet i nödvändigheten att montera ner olika politiska grundvärderingar. Andersson menar att skillnaden mellan Storbritannien och Sverige är att i Sverige har den politiska diskursen bestått av att framföra de värderingar som är i motsatts till en individualistisk kultur. Värderingar som består av solidaritet och samförstånd, som gör att människor skapar sig en självbild i det svenska samhället.

3 Metod

För att kunna analysera socialdemokratins medvetandehet om sina problem och möjligheter måste det kunna ske i frånvaron av en faktisk, iakttagbar konflikt. Jag kommer därför inrikta mig på metoder som hjälper till att förstå vad som verkligen praktiseras. I metoddelen presenteras även de personer jag valt att intervjua samt en självreflektion om min egen position.

3.1 Medvetandebegreppet

Att studera en medvetenhet och en självbild innebär en jämförelse av socialdemokratins grundvärderingar och de värderingar de uttrycker sig ha idag. I förståelse av denna konflikt mellan gamla och nya värderingar kan Lukes (2008) definition av en tredje dimension av makt vara till hjälp. I ett sådant maktperspektiv innebär att ett ställningstagande måste tas vad gällande politiska och moraliska splittringar. Det ställningstagande som tas innebär att särskilja på de ideologiska föreställningarna som finns. På så sätt kan man se vilka konflikter som socialdemokratien kämpar med.

Vad Lukes (2008) menar med en tredje dimension av makt är att det finns mekanismer som formar människors verkliga intressen och önskningar. Dessa mekanismer är ej medvetna handlingar utan de består av en härskande ideologi som människor okritiskt har anammat. Att använda sig av ett begrepp som verkliga intresset kan vara problematiskt om den inte motiveras. Det ska inte förstås som att betraktaren väljer ut vilket det verkliga intresset är. Verkliga intresset kan då antingen landa i materiella intressen eller individens intresse. Därför krävs det en specificering av socialdemokratins verkliga intresse vilket har varit klassintresset, som beskrivits i den teoretiska ansatsen. Det finns själ att tro att socialdemokratins problem beror på en konflikt i deras verkliga intressen och de nya värderingarna.

Att inte handla efter sina verkliga intressen menar Lukes (2008) beror på att intressena har vilseletts av den härskande ideologin genom olika individuella och institutionaliserade metoder. I denna förändring formas människors önskningar och intressen efter omständigheterna och på så sätt tappar människan förmågan att förstå de intressen som har tillskrivits dem. När det rådande dessutom ses som naturligt och det inte tycks finnas något

alternativ till den utvecklas ett samtycke. Lukes menar att detta samtycke som uppstår ska ses som falskt eftersom samtycket inte ger uttryck för de verkliga intressen som människan har. På så sätt tillskrivs människan ha utvecklat ett falskt medvetande. I ett falskt medvetande hindras frågor från att bli faktiska, antingen medvetet eller omedvetet. Makt utövas, menar Luke, när det strider mot människors verkliga intressen. Makt innebär då makten över människors medvetande.

Att anta ett medvetandebegrepp i analys av socialdemokratins uttryckta medvetenhet och självbild är intressant ur tre perspektiv. För det första så anpeglar det falska medvetandet en tredje nivå av makt. För det andra står vi inför samhällsförändringar som utmanar gamla värderingar, det vill säga att det som har konstituerat socialdemokratien står i konflikt till grundvärderingarna i dagens samhälle. Det falska medvetandet blir ett begrepp som pekar på konflikten mellan det nya och det traditionella. För det tredje, emedan det verkliga intresset för socialdemokratien har varit klassintresset, pekar det falska medvetandet också på den konflikt som finns mellan det traditionella klassperspektivet, deras beroende av klasser och de nya värderingarna.

3.2 Ideologikritik som metod

För att kunna analysera socialdemokratins förändring och kunna problematisera kring deras självbild, är det av central betydelse att kritiskt betrakta deras ideologiska uttryck. I en sådan betraktelse vill jag föra upp de latentia frågor som inte uttrycks. I genomförandet av en sådan undersökning kan en ideologikritisk analys vara lämplig som metod. Den inkluderar det maktbegrepp och de frågor kring makt som väckts utifrån teorierna kring globalisering, individualisering och klassmönster. Ideologikritiken innebär en insikt om att ett partis självbild inte går att finna endast från politiska texter och uttalanden, utan för att kunna problematisera kring socialdemokratins förändring innebär det att den sociala praktiken även måste studeras (Bergström & Boréus, 2005:173).

Ideologi innebär en samling idéer som rör samhället och politiken (Bergström & Boréus, 2005:150). Ideologi kan ses som "åskådningar som bidrar till samhällets sammanhållning eller som legitimerar specifika klassintressen" (2005:151). Tingsten (2005) har, genom studier av socialdemokratins idéutveckling, visat på tre element i en ideologi. En ideologi innehåller en syn på rättvisa. Den innehåller även idéer om vad som är bra för

samhällsutvecklingen. Dessutom innehåller en ideologi handlingsförslag vad gällande styrelseskicket utformning (Tingsten i Bergström & Boréus, 2005:151). Det här synsättet ger en ingång till en ideologikritisk analys, men inte en tillräcklig. Enligt den marxistiska traditionen, som mer inriktar sig på systemkritik, finns det i samhället starka motsättningar som hotar dess existens. Ideologiers funktion bidrar till att upprätthålla makten vilket sker antingen omedvetet eller medvetet, och den härskande ideologin påverkar människors sätt att handla (Bergström & Boréus, 2005:153). I ett sådant synsätt börjar vi att närma oss den ideologikritiska analys som anspeglar på en tredje dimension av makt.

Att anta en kritiks ideologianalys som metod innebär att vi möjliggör en jämförelse av ideologi och verklighet. Ideologikritiken avslöjar de värderingar som framkommer ur materialet. Analysen kommer att på så sätt bygga på socialdemokratins grundvärderingar och konstreras mot en empirisk verklighet. I en sådan betraktelse visas den makt som påverkar människors föreställningar och handlingsförmåga (Bergström & Boréus, 2005:158). En ideologikritisk analys kan utföras i tre steg. I det första steget analyseras materialet som i det här fallet kommer att vara intervjuer och politiska texter. Där urskiljs de idéer som blir synliga i materialet. I det andra steget avslöjas den verklighet materialet refererar till, det vill säga vilka idéer som socialdemokratin uttrycker. I det tredje steget beskrivs det sociala sammanhang som framkommit, det vill säga vad ideologin representerar för samhälleliga grupper och institutioner. Därmed avslöjas ideologins roll (2005:167). Syftet med en ideologikritisk analys är att ifrågasätta samhällets självbild och på så sätt avslöja de centrala maktfunktionerna.

3.3 Val av intervjupersoner

Det fanns olika sätt att gå till väga på för att analysera socialdemokratins medvetenhet. Till exempel fanns det olika politiska program, tidskrifter och motioner att studera. Ett annat sätt är att intervjua politiker inom socialdemokratin. För att få en bild av socialdemokraterna idag såg jag det intressant att vända mig direkt till kärnan av socialdemokratin. Därför har jag använt mig av intervjuer för att finna ett djup. Jag har även valt att stödja mig mot olika politiska texter som partiprogram. I mina intervjuer har socialdemokrater valts från olika nivåer, det vill säga riks-, lokal- och gräsnivå. Detta val syftar till att ge en bredare bild av socialdemokratin. Två av personerna som arbetar på riksnivå och har nyckelpositioner i partiet. Jag har valt att kalla dem för riksdagsledamoten och styrelseledamoten. Den tredje har

en lång erfarenhet av socialdemokratin på lokal nivå. Den personen kallas för kommunpolitikern. Den fjärde personen är vad jag kallar gräsroten och har inte stor erfarenhet av partiarbetet men delar socialdemokratiska värderingar och valt att söka sig till partiet.

Jag väljer att intervjua ett fåtal socialdemokrater eftersom jag finner att djupheten spelar en större roll än mängden. Djupheten kan nås genom att föra ett längre samtal med ett fåtal. Jag väljer att inte fördjupa mig i partiprogram men kommer att använda mig av politiska texter som ett stöd i socialdemokraternas uttalanden. Detta för att få en större tillförlitlighet för en vidare analys.

3.4 Reflektion över egen position

Jag vill nämna att jag själv är medlem och aktiv i den organisation som jag analyserar. Det innebär att jag är medveten om min subjektivitet. Men jag vill tro att varje forskare som väljer ett ämne redan där har agerat subjektivt, således kan objektiv fakta vara svår att uppnå. Det finns olika fördelar och nackdelar med att analysera en organisation som jag själv är inne i. Fördelar som kan finnas är att jag redan har kontakter som underlättar att finna intervjupersoner och att där kan finnas en tillförlit till mig som person. Andra fördelar är att jag har insikt om det politiska arbetet, själv deltagit i olika kongresser samt har insikt om de processer som finns för socialdemokratins framtid. Detta är även något som kan vara till nackdel. Att kritiskt analysera socialdemokrater som jag har olika relationer till kan te sig lite svårt. Men för att kunna genomföra en god analys har jag lutat mig mot mitt teoretiska ramverk som verktyg. En annan nackdel är att genom ett aktivt val av att engagera mig för socialdemokratin så sympatiserar jag med dess värderingar. Det innebär att jag också kan vara påverkad av dess självbild. Men eftersom jag valt att studera socialdemokratins problem och möjligheter har jag strävan att vara öppen för de svar som studien kommer att ge. Min strävan är att mina förkunskaper inte ska påverka studien. Vi är alla involverade i världen på något sätt men genom att vara öppen i detta kan studien få ökad tillförlitlighet.

4 Analys

Arbetets syfte är att finna socialdemokratins medvetenhet om sina problem och möjligheter. För att skildra en medvetenhet väljer jag att inrikta mig på hur socialdemokraterna beskriver individen, hur de talar om sin pragmatism och hur de själva framställer sina problem och möjligheter i ett individualiserat samhälle. Analysen börjar först med en beskrivning av det problemområde som jag valt som kategori. Analysen har delats in i fyra problemområden. Därefter följer en induktiv process där först data presenteras för att sedan förstås utifrån de teorier som presenterats. Sedan generaliseras innehållet utifrån de teorier som använts (Denscombe, 2009).

4.1 Individens ansvar

Som Rothstein (2010) visar finns det i samhället en konflikt mellan individ och kollektiv. Traditionellt sett har socialdemokratin antagit en kollektiv syn på lösningar i samhället. Gemensamma lösningar skulle finnas för medborgarna och politiken den som skulle leda samhällsbyggandet för en ökad rättvisa och jämlikhet. Den enskilda individens självförverkligande var således inte ett mål i sig, det vill säga man förordade inte personlig frihet framför ekonomisk jämlikhet, utan människan delade utifrån en socialdemokratisk ideologi en gemensam värdegrund med klassen som mål och medel. I detta samhällsbyggande ingick tanken om ett generellt system för att på så sätt skapa solidaritet mellan människor. Idag har den ekonomiska jämlikheten rustats ner. Individuella behov har fått företräde framför en gemenskapshetstanke. När individen blir det primära minskar utrymmet för en tanke om en ekonomisk rättvisa. Just vad individens ansvar eller vad individen är, är något som jag har inriktat mig på under intervjuerna. Individbegreppet är ett centralt begrepp som är användbart för att förstå hur socialdemokratin formulerar sin politik kring ett samhällsbyggande.

Styrelseledamoten och kommunpolitikern diskuterar att socialdemokratin har en tro på människans inre styrka och potential. Socialdemokratins uppgift är att förverkliga människans inre önskan och längtan. Enligt styrelseledamoten kan alla människor fylla en funktion och bli något men alla kan inte bli VD, statsminister eller kontorist. Samtliga respondenter menar att individens ansvar är stort. Styrelseledamoten säger:

Det är inte så att man kan konstatera att det bara är samhällets ansvar, utan varje ung person, varje ung människa som ska ut i livet och möta framtiden har ju också ett ansvar för att bli, hur

ska jag uttrycka det, anställningsbar. Att man ser till att man har med sig saker i livets ryggsäck som gör att man kan få jobb eller komma in på en utbildning eller så. Det här som man ibland riktar som kritik till socialdemokratiska partiet att vi bara skulle vara ett bidragsparti och bara vilja se till att människor ska få stöd som inte själv orkar eller vill, det där är inte riktigt rätt utan bidrag ska naturligtvis finnas till som ett socialt skyddsnät i det läget när man prövat allting annat för man kan vara i en period i livet under särskilda omständigheter som gör att man inte kan ta ansvar för sitt eget liv. Men vår utgångspunkt måste hela tiden va att man ska återgå till eller komma in till utbildning eller arbete. Varje individ har alltid ett eget ansvar, det tycker jag är väldigt viktigt och säga, i skolan och arbetslivet.

I frågan om hur stort ansvar individen har i en stor arbetslöshet svarade styrelseledamoten:

Om det är en tuff situation på arbetsmarknaden och man inte kan få jobb i sin egen by eller i sin egen kommun eller vad det nu kan vara, då måste man ju se över två saker. Det ena är; hur kan jag utveckla min kompetens? Kan jag söka någon utbildning? Kan jag komplettera? Kan jag göra någonting för att göra mig mer anställningsbar? Eller. Kan jag också tänkas få ett jobb om jag flyttar? Och där tycker jag faktiskt är viktigt att säga att där måste man vara öppen för både det ena och det andra.

Riksdagsledamoten och gräsroten diskuterar på liknande sätt. Båda två menar att individen måste göra sitt bästa som att utbilda sig och söka arbete. Men befinner sig individen i ett läge som missbruksproblematik eller psykiska problem kan samhället inte överge individen. Så här beskriver riksdagsledamoten samhällets ansvar:

Samtidigt så vet vi erfarenhetsmässigt också att samhället heller aldrig kan överge en individ om han eller hon befinner sig i ett sådant läge att han kanske inte alltid kan göra sitt bästa. Det kan finnas många olika faktorer bakom det. Det kan finnas en missbruksproblematik till exempel i botten, det kan finnas psykiska problem. Därför måste det alltid finnas ett grundläggande socialt skyddsnät ändå också för de människor som vi inte alltid kan ställa så höga krav på.

Gräsroten diskuterar på liknande sätt:

Individen har ett ansvar i en arbetslöshet. Men det måste finnas en sån lojalitet ändå för att man måste ändå se det individuellt. Att man har ett ansvar att söka jobb, man har ett ansvar att vara aktiv. Det tycker jag absolut. Men om man ser att någon är apatisk i situationen eller deprimerad så har samhället ett ansvar att hjälpa denna människa så att den kan söka och reda denna situation. Då ska samhället gå in.

Riksdagsledamoten upplever att det nu för tiden är allt för mycket pekpinor till människor och anser att man istället ska locka fram det bästa hos människor. Men ingången för den vanliga människan är att göra sig anställningsbar och där sociala skyddsnät ska finnas för dem som inte klarar av de krav som ställs på grund av olika problematik som missbruk.

Kommunpolitikern diskuterar individens ansvar på ett annorlunda sätt än de övriga som intervjuades. Kommunpolitikern uttrycker individens ansvar utifrån en gammal arbetsmoral ”gör din plikt, kräv din rätt” och säger att meningen ska förstås utifrån att vi har ett gemensamt ansvar att skapa välbefinnande. Samtidigt anser kommunpolitikern att vi aldrig kan individualisera en arbetslöshet och påpekar att det inte är individens fel att vi har en stor arbetslöshet. Anledningen till det menar kommunpolitikern är:

Det är ju nått slags systemfel i samhället som inte förmår att skapa arbetstillfällen beroende på brister kanske i utbildningssystemet, brister i den offentliga välfärden, brister i infrastrukturen, brister i satsningar på högre utbildning och forskning och sådana saker.

Samhällets roll är att förbättra systemet menar kommunpolitikern, men att det samtidigt är ett växelspel mellan individ och samhälle där individen också måste ta sitt ansvar. Det allra viktigaste är, anser kommunpolitikern, att barn kommer in rätt i skolan från början så att människan vill bli kunnig och bildad så att det går väl i vuxenlivet sen.

Socialdemokraternas partiordförande Stefan Löfven och ekonomiska talepersonen Magdalena Andersson har skrivit in en debattartikel där de beskriver individens ansvar:

I vår motionen presenterar vi också särskilda satsningar på utbildning och jobb för unga. Det pressar tillbaka ungdomsarbetslösheten och det stärker både individer och företag. I kombination med att vi ökar möjligheterna till praktik, traineeplatser och jobb för unga, kommer vi också att skärpa kraven på dem som får stöd. Vi socialdemokrater har ibland varit för dåliga på att betona människors eget ansvar för att göra sig anställningsbara. Samhället ska skapa förutsättningar och möjligheter, men för att det ska fungera måste den enskilde ta sitt ansvar. Alla ska kunna kräva sin rätt, men också göra sin plikt.

(Dagens Nyheter, 2012-04-17)

I remissförslaget till socialdemokraternas nya partiprogram får individ- och frihetsbegreppet ett stort utrymme. Exempelvis står det:

Människan ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv, forma sin tillvaro efter egna önskningar och påverka det egna samhället.

(SAP, 2012:5)

För att kunna förstå vad det är för individbegrepp som framträder från intervjuerna går det att studera individbegreppet utifrån Baumans (2002) teori om det individualiserade samhället.

De socialdemokratiska representanterna diskuterar individens ansvar som stort, att individen är den som ska hantera arbetsmarknadens framgångar och misslyckanden. Det är direkt applicerbart på Baumans beskrivning om ett individualiserat samhälle. I ett individualiserat samhälle görs individen ansvarig till att hantera de risker som samhället skapar. På så sätt generaliseras människan till att ha samma fördelar och villkor i samhället vilket kan tyckas vara en förändrad syn inom socialdemokratin. I denna generalisering riskerar debatten om de ekonomiska och sociala fördelarna som är kopplade till olika positioner i samhället att försvinna. Att problem i systemet får en minskad social betydelse när de läggs på individen är något som även Beck (2000) diskuterar. Beck menar att det uppstår ett nytt förhållande mellan människan och samhället. Det förhållandet kan förstås utifrån det individbegrepp som socialdemokratin antagit. Individbegrepp är således samma individbegrepp som definierades under folkhemssamhället. Skillnaden idag är att socialdemokratin nu aktivt antagit detta begrepp inför sitt samhällsbyggande. Att anta detta individbegrepp innebär att individen kan få representera ett allmängiltigt förnuft. Det medför att de skillnader som finns mellan människor på så sätt blir ointressanta. Under sådana förhållanden minskar betydelsen för de samhällseliga problem som finns och den direkta konsekvensen av detta individbegrepp är att människan då mister förmågan och engagemanget att ställa krav på sin framtid (Bauman, 2002). Den stora förändringen i socialdemokratins politik är att förut bestod den av en universalistisk politik som genom värdeladdade begrepp kunde rekrytera ett helt samhälle, till att socialdemokratin idag formulerar sin politik kring ett individbegrepp som exkluderar medborgarna genom att så att säga inkludera dem till att ha ett allmängiltigt förnuft. Men varför antar socialdemokratin denna position?

Förklaringen till denna förändring kan förstås utifrån Esping-Andersens teori (1989) om att systemet påtvingas en utveckling och Offes (1984) teori om systemets nödvändighet av kapitalackumulation. Socialdemokratin måste anta den här positionen som att förespråka

individens arbetskraft, det vill säga att det är den rådande samhällsordningen som gör att socialdemokratin tvingas in i den här rollen. Skulle socialdemokratin anta en annan position och gå emot samhällssystemet skulle de komma att utmana hela det rådande ekonomiska maktförhållandet. Samhället har inte längre ett behov av arbetsetik utan samhället är i behov av konsumism. Ett samhälle som består av konsumism är ett samhälle som har individen som bas (Bauman, 1999).

Socialdemokratiens individbegrepp kan även förstås utifrån Svallfors (1996) teorier om institutionaliseringen av samhället. Svallfors menar att institutionerna har påverkat människors normer och föreställningar vilket Lukes (2008) skulle kalla för ett falskt medvetande. Institutionerna har medfört att den direkta nöden har ryckts bort (Bauman, 2002). Men vad som kvarstår är att orättvisorna fortfarande existerar (Beck, 2000). Att nu både riksdagsledamoten och gräsroten diskuterade att samhället måste ställa upp för den som inte klarar av att möta upp samhällets krav stämmer överrens med Becks resonemang om att samhällsliga kriser kan i begränsad omfattning ses som ett samhällsligt ansvar. Det går även att applicera på Baumans (1999) teori om att det uppstått en ny underklass. Det ger inte sken av ett inkluderande samhälle utan istället om ett exkluderande. Denna underklass står utanför konsumtionssamhället där politiken av moraliska skäl inte kan ta bort omsorgen. Då har samhället enligt Bauman blivit mindre än summan av sina delar. När människor exkluderas minskas även det sociala kapitalet vilket medför problem för en socialdemokratisk politik (Rothstein, 2010).

Kommunpolitikern antar produktionssamhällets inriktning på individen och visar på så sätt att inte vara offer för omständigheter och strukturer (Bauman, 2002).

4.2 Pragmatisk politik

Socialdemokratin har under 1900-talet förändrat sin politiska inriktning, från att bland annat vilja utrota kapitalismen till att rädda den. Det är vad som skulle kunna kallas pragmatisk politik. Ett partis pragmatism kan förstås utifrån det samhällssystem som råder. I en kapitalism är ägandet grundstenen och en kamp om mervärdet råder. Som Offe (1984) visar måste staten vara en opartisk skiljedomare mellan olika klassintressen, men där statens primära intresse är att upprätthålla processer för kapitalackumulation. Således innebär det att staten tvingas vidta åtgärder för medborgarna för att upprätthålla legitimitet och bevara samhällsordningen. När

en välfärdsstat har lyckats med dess syfte, att rycka bort den direkta nöden från industrisamhället, har detta antagligen inneburit en förändring för ett partis politik. Hur denna förändring ser ut i ett samhälle där vi nu inte har människor som är hänvisade till traditionella klassvillkor är något som jag fokuserat på under intervjuerna, det vill säga hur politiken ser ut för en socialdemokratisk politik i ett samhälle som har individualiserats.

Kommunpolitikern diskuterar marknadens roll för samhället och säger att marknaden som utvecklare för varor som konsumtion är bättre än ren planekonomi. Vidare påpekar kommunpolitikern att en marknadsekonomi mår som allra bäst när man har ett starkt samhälle som reglerar marknaden och menar att en marknad som inte är reglerad blir en ren och grov kapitalism på grund av att marknaden inte tar något ansvar.

Styrelseledamoten menar på att det alltid finns en konflikt mellan ideologi och pragmatism och att det är det som är politik. Ramarna för politiken är ideologin och det är därför man genom kongresser tar nya partiprogram. Men styrelseledamoten menar att socialdemokratin är oerhört pragmatisk. Socialdemokratin styr ihop med andra partier vilket innebär att man måste kompromissa och i det blir det en pragmatism. För att föra en bärande politik måste socialdemokratin vara lyhörd och hitta breda lösningar som fungerar för den breda massan. Styrelseledamoten uttrycker att:

I landet har vi haft under många år minoritetsregering för regeringen till exempel och vi har ändå lyckats hitta lösningar som vi kan tycka är socialdemokratiska. Men det är väldigt mycket kompromisser, väldigt mycket pragmatism. Och så länge man inte är, om man nu vill vara det, ett parti som har 55% av rösterna så får man vara väldigt lyhörd och försöka hitta breda lösningar. Och jag tror till och med faktiskt i många lägen att det kan vara bra för demokratin.

Alltså, det är fler som tycker att den svenska välfärdsstaten ska försvaras än som faktiskt röstar på vårt parti. Och då har man ju lyckats med de här breda lösningarna med faktiskt en hel del kompromisser och pragmatism och bygga ett samhälle som de flesta vill ansluta sig till.

I försök att hitta hur socialdemokratin ställer sig till det individualiserade samhället uttrycker styrelseledamoten sig så här:

I det moderna samhället där vi nu liksom har byggt ett samhälle med reformer och där vi bejaktar också människors egna inre längtan så tycker jag ju att det alltid ska vara en kombination. I stort

tar vi ansvar för det solidariska samhället och bygger den med reformer, men det ska också ta hänsyn till de behov och krav som du har som individ.

Och då är det inte så enkelt att säga att vi väljer att vi ska ha en valfrihetsreform så har vi löst det va, så är det inte. Det är mycket djupare än så. Men ett solidariskt samhälle som fungerar där individen får utrymme för sitt eget, sina egna behov och sina egna önskningar. Det är ju det optimala. Det är ju det vackra samhället.

Styrelseledamoten diskuterar hur samhället har förändrats via reformer och uttrycker även att:

Vi får liksom inte missa att vara fortsättningsvis också ett parti för dem som via den socialdemokratiska samhällsmodellen och utbildningssatsningarna kan utvecklas och ta sig fram bra i ett samhälle, den moderna storstadsmänniskan som väldigt lätt kanske idag istället röstar på miljöpartiet kanske.

Även riksdagsledamoten menar att socialdemokratin alltid har varit pragmatisk. Vi landade i diskussioner rörande privat eller offentlig utförare där riksdagsledamoten gjorde skillnad på vilka verksamheter det handlar om. Verksamheter som innebär sociala rättigheter, ska finansieras kollektivt, gemensamt och fördelas efter behov men att socialdemokratin ska vara pragmatisk till vilka som ska utföra tjänsterna.

Så länge det inte finns några starka argument till att lägga ut någonting privat eller låta någon privat utföra det, tycker jag att man kan göra det. Men man måste samtidigt vara oerhört varsam med vem det är man lejer ut det till, att man ser till att kvalitén bibehålls. Och då ska man veta att det finns en motsättning mellan högsta möjliga kvalité och vinstmaximerande.

Riksdagsledamoten menar att konflikten mellan vinstmaximerande och hög kvalité blir ett problem när det handlar om verksamheter som äldreomsorg, sjukvård, barnomsorg och skola och menar att dessa verksamheter finansieras på andra sätt, och är avsedd till andra behov jämfört med bilverkstad eller frisörer. Riksdagsledamoten anser att själva vinssyftet är det som är problemet. Samtidigt säger riksdagsledamoten att:

Det finns socialdemokrater som inte tycker att det här är ett problem heller, som ofta erkänner själva motsättningen, som ofta förstår att man leker lite med elden om man lägger ut ett äldreboende till Carema vars uppdrag är att varje år ta hem 25-30% i avkastning på det insatta kapitalet. De säger: ja, vi erkänner att här finns en motsättning men vi tror ändå att de är så bra

på att upprätthålla kvalitén och för att se till att de inte slarvar så måste vi istället ha en tillsyn över den.

Riksdagsledamoten menar att det är oerhört svårt att bevaka kvalitén och ser personligen att sådana verksamheter som äldreboenden skola, barnomsorg och sjukvård inte drivs av företag som är vinstmaximerande men skulle kunna lägga ut ett äldreboende på en privat institution som inte är vinstdrivande. Riksdagsledamoten uttrycker att:

Det viktigaste är att vi får ut så mycket kvalitét som möjligt för skattebetalarnas pengar, men som beslutsfattare så måste man vara medveten om att man leker med elden om man lägger ut det till någon som man inte kan kontrollera fullt ut och som man vet bara har till syfte att plocka ut pengar ur verksamheten.

I Skåne partidistrikts utlåtande om vinster i välfärden går det att finna:

Vi menar också att den välfärd som finansieras med skattemedel i huvudsak ska bedrivas i offentlig regi. Det är emellertid att gå för långt att helt ta tillbaka all verksamhet i offentlig regi. Privata utförare kan vara ett komplement till det offentliga, men aldrig få dominera verksamheten i en kommun. Vi ser avskräckande exempel på kommuner i Skåne där t ex hela äldreomsorgen lagts ut på privata entreprenörer. Det innebär att den medborgare som skulle vilja välja en kommunal verksamhet inte har denna möjlighet.

(SAP, 2012:60)

I diskussion med gräsroten hade denna svårt att se om socialdemokraterna var pragmatisk i sin politik. Gräsroten uppfattade partiet som ideologistyrkt. Gräsroten landade också i frågor gällande utförande på olika tjänster och var inte helt emot privata alternativ men menade att det offentliga måste finnas för de som inte har det lika bra ställt. Så här diskuterade gräsroten:

Staten har ju ansvar för sjukvård, men det är klart, jag är ju inte emot att där finns något privat klinik någonstans. Ambulans och allt detta tycker jag är helt gale att det är privat, det tycker jag. Skolor, även där finns privata och det är ju inte fel det heller men procentuellt så tycker jag att staten ska hantera, kommunerna blir det ju, skola och sjukvård och det som kan göra att vi får en välfärd i samhället. Att de som har det sämre ställt har möjlighet att ha ett bättre liv. Att det blir lika hög kvalitét på sjukvården om det så är privat eller offentlig.

För att förstå socialdemokratins pragmatism går det att luta sig mot Offes (1984) teorier om upprätthållandet av kapitalackumulation. Kapitalismen i sig är pragmatisk i sin natur, det vill

säga den måste ständigt ackumulera kapital. Kapitalismen söker vägar för att öka sitt kapital vilken är en nödvändig struktur. I denna pragmatism uppkom institutioner för att öka välståndet till samhällets medborgare. Det var institutioner som skapade en klassgemenskap där det fanns en värdering av vilket samhälle vi ville ha. Institutionerna var en stor enhet som bejakade välfärdssamhället och behandlade de stora frågorna (Esping-Andersen, 1989. Åmark, 1988). Idag är institutionerna pulveriserade, det vill säga de har blivit uppdelade i små enheter som istället bejakar individen. Institutionerna har kommit oss närmre. Institutionerna berör oss idag endast som individ där dagsfrågor och individuella frågor bejakas (Bauman, 2002, Svallfors, 1996). Ett led av detta är privatiseringar som tar sig in i välfärden, det vill säga att idag förhåller vi oss till Carema och inte till institutionen sjukvård. Det strukturella i det här är att idag förhåller vi oss till individuella risker vilket påverkar och sätter ramar för demokratin (Beck, 2000). Privatiseringsvågen grundar sig på att individens självbestämmanderätt. Det är ett ideologiskt dokument. I detta försvinner gemensamhetstanken och individen står själv i valfrihetens land (Bauman, 1999).

Anledningen till att socialdemokratin antar denna position kan förstås utifrån Lukes medvetandebegrepp och Esping-Andersens (1989) teori om att systemet påtvingats olika utvecklingstendenser. Att det finns individer i det socialdemokratiska partiet som inte ser några problem med riskkapitalbolag i organisationer som innehåller sociala rättigheter kan bero på att de också är offer för strukturen. Att vara offer för strukturen innebär att dagsfrågor som Carema kommer på den politiska agendan eftersom det är individuella ställningstagande. Dessutom har, enligt Svallfors (1996), kritiken ökat mot välfärdsstaten vilket kan vara en av anledningarna till den marknadsvänliga inställningen inom socialdemokratin har idag. Socialdemokratins inställning till marknaden kan direkt kopplas till Giddens (1999) tredje väg politik där en ny sorts blandekonomi ska finnas för att få en dynamisk samverkan. Organisationsformen är inte viktig utan målet i sig är viktigt vilket samtidigt visar på att socialdemokratin tar det enskilda perspektivet. Att ha ett enskilt perspektiv innebär att den gemensamma insikten har förlorats. Målet har ändrats från samhällsnyttan till ett privat behovstillfredsställelse. Det innebär att människor som uttrycker orättvisor i samhället gör det utifrån ett individuellt perspektiv, vilken är en förändring från det gamla folkhemmet. Människors intresse för det gemensamma har minskats (Bauman, 2002).

4.3 Problem

Så som Giddens (1999) beskriver kämpar socialdemokratin med att passa in i ett samhälle som har sin bas i individen. Socialdemokratin har haft kollektivism som sin utgångspunkt och kontrollerat samhället utifrån en gemensam värdegrund för att nå rättvisa och jämlikhet. Det var ett emancipatoriskt projekt med gemensamma referensramar där målet var att förändra samhället på en social, politisk och kulturell nivå. Struktur och ordning är något som beskriver det samhälle som socialdemokratin utövade hegemoni i. Idag kan samhället istället beskrivas som flyktigt och ostabilt. Samhällsklassen tycks ha mist sin relevans för att utöva någon sorts kollektiv gemenskap. Det emancipatoriska projektet har avstannat och de ökade klyftorna har återigen blivit en ickefråga i politiken. När väl en socialdemokratisk ledare tillsattes som ville utmana den rådande samhällsutvecklingen och starta det emancipatoriska projektet igen, blev han hårt angripen. Hur socialdemokratin ser på sina problem i ett individualiserat samhälle är något jag har fokuserat på under intervjuerna. Det kommer att hjälpa mig att förstå den medvetenhet socialdemokratin har om den förändring de står i.

Varken riksdagsledamoten, styrelseledamoten eller kommunpolitikern anser att vänsterpartierna har så stora problem i ett individualiserat samhälle. De hade svårigheter att se sina problemområden men hittade vissa delområden som kan uppfattas som problematiska. Ett var bland annat svårigheten med att diskutera utifrån klasser. Alla respondenter erkänner klasskillnaderna och att socialdemokratinns uppgift är att åstadkomma ett mer rättvist samhälle. Problemet tycks snarare handla om hur socialdemokratin ska förmedla och visa orättvisorna för medborgarna. Styrelseledamoten uttrycker att:

Om jag går ut i en debatt och möter vanliga väljare, om vi uttrycker det så, och säger som första mening; vi socialdemokrater vill bekämpa klassamhället. Då tror jag att en del kan uppleva; ”vad är det de säger, vad menar de”. Och att man nästan känner en osäkerhet inför den formuleringen. Så jag använder kanske inte den på det sättet. Men jag tycker ändå det är viktigt att säga att liksom grunden för allt förändringsarbete som vi gör så är det ju att det faktiskt handlar om att avskaffa klassamhället.

Riksdagsledamoten diskuterar att det är omöjligt i dagens samhälle att påstå att det inte skulle finnas klasser, men påpekar att väljarbeteenden fluktuerar mycket mer nu än tidigare. Riksdagsledamoten beskriver att välfärdstaten handlade om att samla många människor bakom de gemensamma erfarenheterna, och att samhället var mer kollektivistisk på grund av

att människan exempelvis definierade sig som en arbetarklass. Riksdagsledamoten uttrycker att det idag finns mycket mer individuella skillnader inom varje samhällsklass och säger:

Mycket av värderingarna kommer utav de socioekonomiska förhållandena som vi lever under. Det är klart, lever vi i olika socioekonomiska förhållanden så får vi också andra åsikter. Och det är ett bekymmer just nu att samhället delas upp ännu mer va. Jag menar, vi delar allt mindre gemensamma erfarenheter.

Samtidigt tror inte riksdagsledamoten att vi inte behöver en gemensam värdegrund för att nå social och ekonomisk rättvisa. Som argument säger riksdagsledamoten:

Jag tror att det är en illusion att tro att man ska kunna, att hela samhället, att alla medborgare ska kunna stå för samma värde. Det kommer nog aldrig att inträffa. Det är klart, man hoppas ju att vi allihop ska stå för demokrati och medborgerliga fri och rättigheter och sånt. Man hoppas ju att de här värdena ska omfattas av alla människor som lever i Sverige. Men vi kommer alltid att ha ett visst antal som är antingen extrema på vänstersidan eller extrema på högersidan.

Styrelseledamoten tycker däremot att en gemensam värdegrund behövs för att uppnå denna rättvisa och uttrycker ”den stora utmaningen ligger i att vi lyckas kommunicera tanken om det goda samhället”. Styrelseledamoten menar att utmaningen ligger i att få människor att tänka solidariskt kring skattepolitiken. När man har ekonomiska mål, och det är det vi har kritiserat Anders Borg för, och bara räknar plus och minus då har man inte förstått.

I socialdemokratiens remissförslag till nytt partiprogram går det att finna de grundvärderingar som stödjer de intervjuades uttalande om vilka värderingar ett samhälle borde omfattas:

Respekten för de mänskliga rättigheterna är en förutsättning för demokrati.
Socialdemokratin vägrar acceptera att någon makt på grund av politiska eller ekonomiska intressen kränker de mänskliga rättigheterna.

(SAP, 2012)

Anledningen till att socialdemokratin har tappat i mätningarna de sista 30 åren menar riksdagsledamoten beror på miljöpartiet.

Det som har hänt under den här tiden är att det framförallt är miljöpartiet som har tagit en plats. De har tagit ungefär 5-6 procent utav oss. De är fast etablerade och så. Dem som var

miljöpartister, eller dem som resonerade ungefär så förr, de röstade oftast på oss. Men det är dem som har trängt sig in och tagit en del av den socialdemokratiska kakan.

Styrelseledamoten uttrycker också sig om miljöpartiet genom att säga att socialdemokratin inte får missa att vara ett parti för den som via välfärden har fått det bra, exempelvis den moderna storstadsmänniskan som lätt idag röstar på miljöpartiet.

Ett annat problem som styrelseledamoten tycks se är att ju mer en socialdemokratisk politik förbättrar för den enskilda människan desto lättare tycks det bli att rösta på ett högerparti. Styrelseledamoten funderar på om det kanske har varit svårare under den här tiden att tydliggöra de ideologiska skillnaderna. Styrelseledamoten påpekar även att högerpartierna har stulit socialdemokratin begrepp eftersom de har upptäckt att samhällsmodellen har fått en bred uppställning. Dessutom har socialdemokratin inte har förmått att möta upp det förhållande som den nya generationen växer upp till idag.

Riksdagsledamoten, styrelseledamoten och gräsroten fick en fråga om hur de såg på det som hände den förra partiledaren Håkan Juholt, som ansågs som en ideologistyrd och förändringsbenägen ledare. Både gräsroten och riksdagsledamoten ansåg att han föll på personliga tillkortakommanden. Riksdagsledamoten uttrycker:

Det var inte hans politik som gjorde att vi tappade i opinionsundersökningarna på hösten. Alltså, man spekulerade i att det här var en vänstersväng och därför så tappade vi. Nej, utan vi tappade på grund av att hans trovärdighet gick rakt ner i källaren efter bostadsaffären. Och sen också efter några olyckliga uttalanden i andra sakfrågor där han visade ibland att han var för dåligt påläst helt enkelt.

Styrelseledamoten diskuterade på ett annorlunda sätt.

Han målade ju de stora penseldragen. Han använde retoriken för att belysa politiken. Han är en lysande talare. Min bild är att det gick rakt in. Vi såg det på siffrorna och mätningarna också. Han berörde människor och människor uppskattade det. Men i den andra vågskålen så låg också att han utmanade starka ekonomiska intressen. Och det ska man veta, om man säger på en partikongress att vi ska se över avregleringarna. Då har du ett antal företag, stora företag, som sitter på ordentligt med kapital, och som är naturligtvis ordentligt intresserade av att fortsätta att bedriva den verksamhet man gör. Nu pekar jag inte ut något företag av avsikt, men avregleringarna innebär hela elmarknaden, hela telemarknaden osv. och det är klart att börjar du

utmana dem intressena, då sätts det ju också igång en hel opinionsapparat som vill värna dem intressena och som används naturligtvis via media och på andra sätt mot Juholt. Så det är klart att han provocerade också och hade, det är ju ingen som vet, min bild är ju att han föll på andra saker som egentligen inte borde finnas kring en person eller en partiledare som ju vi alla känner till med hysesersättningar och lite sånt där annat trubbel, och interna resonemang som avgjorde att han blev ifrågasatt och gick. Men om vi leker med tanken att han hade fått fortsätta och han satte den här tydliga politiska dagordningen, bekämpa all barnfattigdom, se över skattesystemen, bara det är provokativt, och avregleringarna. Då hade vi kanske varit i ett annat läge idag där vi hade fått en politisk debatt om de här frågorna som kunde varit intressant. Men då hade man också fått vara beredd på att alla de här intressena fanns på banan att ta den här debatten

Kommunpolitikern diskuterar socialdemokratiens problem utifrån människans alienation i sina arbeten och sitt liv, det vill säga att människan upplever att inte ha makten över sitt liv. Kommunpolitikern menar då att socialdemokratin har varit dåliga på att tackla den här frihetsdiskussionen som de borgerliga nu för och menar att det finns ett problem med att även socialdemokratin spelat med i den liberala definitionen på frihet där frihet bland annat har handlat om val av telefontjänsteleverantörer eller pensionstjänsteförvaltare. Kommunpolitikern uttrycker:

Vi har varit på defensiven egentligen sen början av 90-talet i alla fall, kan man nog säga va. Tappat så att säga det ideologiska initiativet på nått sätt och därmed blivit försvagade.

Gräsroten är den som uttrycker sig om socialdemokraternas ideologiska initiativ och tycker att socialdemokratin under de senaste åren visat en osäkerhet eftersom partiet inte vågat stå upp eller vara tydlig med sin välfärd om varför vi ska betala skatt och uttrycker:

Det finns någon jävla feighet, någon rädsla, jag vet inte vad.

Gräsroten menar att socialdemokratin kanske är rädd för att förlora väljare, men anser att socialdemokratin tappar väljare på att visa denna feighet.

För att få en uppfattning över partiets problem krävs en förståelse från en djupare kontext. Både styrelseledamoten och riksdagsledamoten diskuterar svårigheterna med att förena individerna till en gemensam referenspunkt, det vill säga att få medborgarna att se sig som en klass av ett orättvist system. Denna uppfattning stämmer överrens med teorierna om det förändrade samhället där vi i en individualisering ser oss som klasslösa, dock med bestående

sociala skillnader (Bauman, 2002, Beck, 2000, Giddens, 1999). Anledningen till att medborgarna inte vill identifiera sig med utanförskapet idag kan bero på att samhällsproblem har blivit personliga misslyckanden samt att den direkta nöden har försvunnit (Bauman, 2002, Beck, 2000). Det går också att beskriva klasskulturens försvagning utifrån Baumans (1999) teori om att samhället idag definierar individen som en konsument och inte som en producent vilket har förskjutit perspektivet på vilken roll människan har i samhället. Att förskjuta perspektivet på vilken roll människan har är enligt Offe (1984) ett sätt att hålla igång kapitalackumulationen. Men som konsument menar Bauman (1999) att människan är ensam. Som producent ingick hon i ett kollektiv vilket gör att Baumans konsumentperspektiv även går att applicera på att vi idag inte delar gemensamma erfarenheterna. I ett konsumtionssamhälle behöver den gemensamma värdegrunden endast bestå av demokrati och medborgerliga fri och rättigheter så som riksdagsledamoten beskriver eftersom människans främsta syfte är att konsumera istället för att producera. Att den gemensamma värdegrunden ska bestå av fri- och rättigheter är ett nyttoargument som är i motsats till en gemenskapstanke. I den ingår ingen värdering av vilket samhälle socialdemokratin vill ha (Bauman, 2002).

Styrelseledamotens diskussion om att det finns starka krafter som gör det svårt för socialdemokratin att diskutera de verkliga frågorna går att applicera på Offes (1984) teori om att staten stöder de starka krafterna. Det vill säga, premierar staten den enskilda konsumenten premierar den valfrihet. I ett land av valfrihet bryts gemenskapstanken ner (Bauman, 1999). Det går också att applicera på Giddens (1999) teori om att i ett individualiserat samhälle är det svårt att diskutera begrepp som jämlikhet. Giddens menar att den nya solidariteten ska bestå av demokrati och social rättvisa vilket går att tillämpa på riksdagsledamotens tankar om vad en gemensam värdegrund ska bestå av. Dock menar Bauman (1999) att konsekvensen av frånvaron av en gemensam värdegrund, där individuella förutsättningarna bestämmer väljarbeteendet, blir att det goda samhället istället består av summan av egenintresse vilken är en liberal utopi. Det goda samhället blir då, enligt Bauman värderingslöst. Om problem inte går att förenas till en gemensam sak på grund av att individerna röstar utifrån egenintressen kan kanske inte social och ekonomisk rättvisa uppnås. Bauman menar att i ett egenintresse vill individen inte minska på sin frihet för att nå en gemensam rättvisa. Baumans perspektiv på att problem inte går att förenas till en gemensam sak går att tillämpa på riksdagsledamotens tankar om att väljarbeteendet inte fungerar som förut. Att då se det som att miljöpartiet kan ha

tagit en del av medelklassen kan tolkas, som Giddens (1999) beskrivit, som en instrumentell uppfattning eftersom individen på så sätt inte förstår de värden som samhället består av.

Att socialdemokratin tycks ha förlorat sitt ideologiska perspektiv kan förstås utifrån Svallfors (1996) teori om det institutionaliserade samhället och Lukes (2008) medvetandebegrepp. Enligt Svallfors har välfärdssamhället förvandlats till ett samhälle med institutionaliserade moraliska visioner vilket stämmer överrens med riksdagsledamotens uttryck om att samhällets värdegrund ska bestå av demokrati och mänskliga rättigheter. Detta är något som partiet anammade under nittioalet vilket är ett instrumentellt och värderingslöst begrepp, det vill säga i en mer instrumentell värld blir människan mer instrumentell och agerar därefter. Held (2003) påpekar att mänskliga rättigheter inte innehåller någon idé om det goda samhället, utan det handlar endast om att administrera rättigheter i ett globalt samarbete. Samtidigt med en individualisering av sociala orättvisor kan partiet ha mist förmågan att förmedla tanken om det goda samhället (Bauman, 2002). Detta för att som Luke (2008) menar är ett falskt medvetande.

4.4 Möjligheter

Som Beck (2000) visar är ojämlikheterna fortfarande densamma som förut men att vi nu lever i en kapitalism utan klasser. Socialdemokratin och dess arbete för ökad jämlikhet är utifrån den synvinkeln fortfarande aktuell. Giddens (1999) beskriver en möjlig framtid för det socialdemokratiska partiet som innebär att socialdemokratin måste bryta sig loss från sina traditionella ståndpunkter. Traditionella ståndpunkter innebär att partiet som består av kollektiva värderingar nu måste möta ett samhälle som har individualiserats. Dessa kollektiva värderingar som har möjliggjort en omfattande frigörelse för individen. Socialdemokratinns uppgift blir att hitta sin roll och förklara sin uppgift i det svenska samhället. Det är av intresse att se om det finns någon beskrivning om det socialdemokratiska partiets framtid. Om denna beskrivning är påverkad av dess omständigheter och strukturer eller om den består av något annat. Det är i ljuset av detta som socialdemokratinns förändrade förutsättningar ska analyseras.

Riksdagsledamoten, styrelseledamoten och kommunpolitikern menar att socialdemokratin har stora möjligheter i ett individualiserat samhälle. De diskuterar att den politiska kraft som

frigjort individerna är just socialdemokratin vilket innebär att de inte vill kalla sig för ett kollektivistiskt parti. Riksdagsledamoten uttrycker:

Man brukar framställa som någon slags motsättning mellan individualism, individen och kollektivet. Så har vi aldrig sett det. Tvärtom. Vi har sett det som med kollektiva åtgärder så kan man frigöra individen. Det är en falsk motsättning mellan det kollektiva och det individuella.

Därför beskrivs möjligheterna som att:

Må vi beskriva socialdemokratin som ett frihetsprojekt med dem delar de är, välfärdsreformer som befriar människor på olika sätt, då har vi nått en bit på vägen.

Kommunpolitikern menar att vi har nytta av människor som tänker själv och att samhället blir bättre av människor som är självständiga och starka och uttrycker:

Våra politiska möjligheter, det är ju att i ett individualiserat samhälle, där människor får ta tillvara på sin förmåga att växa och utvecklas, så utvecklas också en förmåga och känsla att vi har ett gemensamt ansvar. Att vi använder det ansvaret för att bygga det här samhället ännu bättre och starkare.

I socialdemokraternas remissförslag till nytt partiprogram 2012 går det att finna den socialdemokratiska samhällsynen av idag och hur solidaritet skapas:

Solidaritet växer ur insikten att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra. Det goda samhället byggs i samverkan med ömsesidig hänsyn och respekt. Alla ska ha samma rätt och möjlighet att påverka lösningarna, alla ska ha samma skyldighet att ta ansvar för dem.

(SAP, 2012;5)

För att socialdemokraterna ska kunna börja diskutera sina politiska frågor igen uttrycks det att ett förtroende först måste upprättas kring en partiordförande. Styrelseledamoten diskuterar förtroendefrågan som att:

Nu kan man säga att vi har nu gått tillbaka till en lite försiktigare hållning där vi just nu arbetar med att skapa förtroende kring en partiordförande som kan bli en statsministerkandidat.

När den väl är upprättat menar kommunpolitikern att socialdemokratins uppgift blir att tydligare och bättre tala om socialdemokratins idé om vad samhället handlar om och vad samhället är till för. Inte att diskutera högre A-kassa, trots att den är viktig för människan, utan diskussionen ska handla om idén om att människor ska kunna växa som människor. Det är enligt kommunpolitikern vad samhället är till för och det budskapet måste socialdemokratins bli tydligare med. Kommunpolitikern menar att socialdemokratins inte svarat upp mot människors förväntningar och människors längtan efter frihet som kommer till uttryck i att exempelvis kunna välja skola. Kommunpolitikern menar att de här valmöjligheterna i grund och botten inte har med frihet att göra men att det har blivit ett uttryck för frihet. Socialdemokratins uppgift blir att visa på att frihet handlar om något annat. Frihet handlar om att kunna påverka det liv man lever på olika sätt.

Vi ska kunna påverka våra skolor, äldreboenden och offentliga miljöer, parker och allt vad det nu kan vara.

Gräsroten tror att människan idag förstår bättre varför vi ska betala skatt jämfört med vad människan förstod för några år sedan och att socialdemokratins därför ska bli mer kraftfulla och har möjligheterna att bli det.

Vad jag känner nu är det bara till att köra stenhårt. Stenhård med vad man tycker. Vi kommer att höja skatten för att vi ska ha en bättre välfärd. För det är ju precis det vi inte har och vara supertydliga, att förklara med hela handen. Och då tror jag faktiskt att alla kommer att säga: ja!

Uttalanden om att vänstern inte är något kollektivistisk parti kan vara anmärkningsvärt i sig. Folkhemmet byggdes med en universalistisk politik där basen bestod av klassen. Enligt Giddens (1999) bekämpade socialismen från början den autonoma individen och det var klassen som var politikens främsta mål. Idag visas det utifrån intervjuerna att socialdemokratins förespråkar individen och dess frihet. Det är enligt Lukes (2008) ett falskt intresse. Vad som framträder är att socialdemokratins tycks anta, enligt Giddens, en tredje väg politik där solidaritet ska finnas genom att individer blir mer ansvarstagande.

Partiets val av en försiktigare hållning kan bero på att staterna har fått en förändrad roll, det vill säga politikens valmöjlighet har minskat (Held, 2003). För att förstå orsaken till socialdemokratins försiktighet går det att applicera Baumans (2002) teorier. Socialdemokratins

tvingas anta denna hållning eftersom samhället idag inte är uppbyggt kring gemensamma normer utan har istället ersatts av någon sorts flyktighet som gör att det blir svårare att finna en gemensamhet kring frågor om socialdemokratins framtid. Kapitalismens maktposition har flyttat in i våra vårdcentraler, äldreboenden och skolor. Samtidigt rustas välfärdsstaten ner och detta påverkar på ett socialt, ekonomiskt och en politisk nivå. Det påverkar på så sätt att samhällsproblem blir ett individuellt ansvar och den direkta konsekvensen blir en individ som förhåller sig skeptisk till det allmänna bästa. Och förhåller sig individen skeptisk försvinner idén om det goda samhället vilket ger en direkt påverkan på en politisk nivå. Att anta denna försiktigare hållning med partiledare är en skillnad från folkhemstiden vilket visar på en kris för socialdemokratin i ett individualiserat samhälle. Partiet har fått hålla tillbaka sin politik framför den rådande ideologin (Lukes, 2008)

De möjligheter som socialdemokratin har uttryckt sig ha för att nå de gemensamma lösningar i ett individualiserat samhälle är att förmå förmedla budskapet om *att vi har ett gemensamt ansvar* i samhället vilket stämmer överrens med Svallfors (1996) teorier om de olika dimensionerna. Dessutom ses en möjlighet för socialdemokratin att diskutera frihetsbegreppet. Detta stämmer överrens med Giddens (1999) teorier om att omvärdera värdeladdade ord. Socialdemokratin tycks antagit motståndssidans begrepp som i sig kan ha varit tvingande handling. Samtidigt visar det på styrkan i de marknadsekonomiska krafterna vilket Held (2003) påvisat. Samhället av idag är organiserat utifrån marknadsekonomins principer vilket är en skillnad från folkhemssamhället. Skillnaden idag är att vi nu har ett samhälle där inget har ett värde men allting har ett pris, vilket innebär att varje individ är ansvarig för sitt pris och vad priset har på marknaden. Enligt Lukes (2008) påverkar denna ideologi människors medvetande om dess verkliga intressen. Den strukturella konsekvensen av institutionernas närmande av individen gör att människan endast förmår se sina egna risker och till detta tillkommer en individuell frihet. Redan vid kategoriserandet av värden får den som har tolkningsföreträde makten som vid begreppet frihet, det vill säga den som har hegemoni har makt över ordet. Det verkliga intresset borde egentligen landa i frågor som berör fördelningsdimensionen eftersom socialdemokratins uppgift är att fördela mervärdet för ett mer rättvist samhälle och på så sätt frigörs människan. Annars ställs byråkrati och valfrihet mot varandra vilket försvårar ett kommunicerande av de värderingar välfärdsstaten består av (Svallfors, 1996). Kommunpolitikern går emot den rådande strukturen och anser att diskussionen ska lyftas från en instrumentell debatt om A-kassenivåer till en debatt som handlar om värden, om idén av det goda samhället vilket stämmer överrens med Svallfors

teorier om dimensionerna. Det stämmer också överrens med Baumans (2002) beskrivning om ett samhälle baserat på gemenskapstanken.

5 Avslutande analys

Syftet med denna uppsats har varit att kartlägga den förändring socialdemokratien står i och på så sätt fånga deras medvetenhet om vilka problem och möjligheter det medfört. Vad jag har kommit fram till är att strukturer och omständigheter påverkar på en social, ekonomisk och politisk nivå. Socialdemokratien balanserar idag rättigheter och skyldigheter mot varandra vilket har medfört att ett socialt kontrakt har uppstått mellan medborgaren och samhället. Socialdemokratien tycks inte förstå innebörden av det sociala kontraktet och dess påverkan på samhällslivet, utan socialdemokratien förefaller anpassat sig till globaliseringen på en ideologisk nivå.

5.1 Socialdemokratiens medvetenhet om samhällsförändring

I analys av socialdemokratiens medvetenhet om samhällsförändringar visade det sig att de villkor som finns idag anammats av socialdemokratien, det vill säga individen, konkurrens och valfrihet. Socialdemokratien anammar dessa värderingar mycket mer än vad de anammar socialdemokratiska kärnvärderingar som klassintresset, solidaritet och rättvisa. Detta visas i deras resonemang som bärs av värderingar som valfrihet och individen. Dessa värderingar blir både en utgångspunkt och ett styrande för deras samhällsbyggande, där klassintresse och solidaritet endast kommer in vid sidan av. Det är en stor ideologisk förskjutning från folkhemstanken och klassbegreppet. Förklaringen kan ligga i att socialdemokratien tycks vara offer för struktur och omständighet. Vad jag menar med det är att socialdemokratien tycks ha anammat det samhälle som Beck och Bauman beskriver och därmed ser inte socialdemokratien vilka samhällsliga förändringar och orsaker som ligger bakom samhällsförändringarna, det vill säga de anammar endast argumentationen utan att ha någon referens till samhällsförändringen. Det är en omedveten handling för hade den varit medveten hade det funnits en referens i resonemangen. Däri ligger det falska medvetandet. Ett icke falskt medvetande hade varit att socialdemokratien hade talat om samhällsförändringar och argumenterat för deras ställningstagande, det vill säga att de uttryckte medvetet om varför de bejakar individen och konsumtionssamhällets betydelse för kapitalackumulation. Att endast anamma de villkor som finns idag utan att vara medveten om samhällsliga förändringar kan innebära problem för socialdemokratien. Som Esping-Andersen (1989) säger är socialdemokratien beroende av klasser och en gemenskapstänke. Att då anta den konsumerande individen som en utgångspunkt och ett styrande i sitt samhällsbyggande

innebär enligt Bauman (1999) att idén om det goda samhället stryks. Detta för att val görs efter egennyttnan och individuella intressen och där individen inte vill minska på sin frihet för att nå en gemensam rättvisa. Men att individen gör val efter egennyttnan kan i sig vara tvingande, eftersom det strukturella i det här är institutionernas närmande av individen. Enligt Svallfors (1996) och Beck (1986) tvingas individen till att handla efter egennyttnan på grund av att institutionerna bejakar individen samtidigt som formerna för välfärden har förändras. Men detta är inget som socialdemokratin refererar till.

Att inte förstå eller diskutera kring hur formerna för välfärden påverkar människan utan istället uttrycka sig att socialdemokratin ska vara pragmatisk till privatiseringar inom vård, skola och omsorg anspeglar på ett falskt medvetande. Att vara pragmatisk innebär att man tar till sig samhället som det är vilket har idag påverkat partiets föreställningsförmåga och handlingsförmåga. Socialdemokratin styr inte samhället med långsiktiga mål utan har endast anammat till exempel argumentationen om att upprätthålla kvalité. I detta ligger ett falskt medvetande. Att inrikta sig på kvalité kan vara utvecklande och bra för individen på *ett boende* men det är inte en allomfattande eller ett emancipatoriskt projekt som bygger på en rättvisa och solidaritet. Socialdemokratin tycks inte vara medveten om att välfärdens förändring inte består av att högerpartierna eller de nya krafterna monterar ner välfärden. Utan nedmonteringen sker som Svallfors (1996) beskrev, genom att förändra formerna för välfärdssamhället. Förändrade former kan exempelvis vara att öppna upp för andra huvudmän i vård och skola. Att socialdemokratin inte ser eller förstår detta kan bero på att det inte finns en tydlighet i förändringarna som det skulle vara i att exempelvis avgiftsbelägga universiteten. Dessa förändrade former drar undan förutsättningarna för ett välfärdssamhälle eller så som socialdemokratin definierar ett välfärdssamhälle. Att likt Giddens (1999) anta en tredje vägs politik visar på en konflikt som finns mellan det traditionella klassperspektiv och nya värderingarna. Socialdemokratins verkliga intressen att verka för ett rättvist och jämlikt samhälle har genom institutionella metoder omformats till att landa i att förespråka individen och tro att detta skapar det solidariska samhället. Detta är ett falskt medvetande enligt Bauman (1999), för när ett samhälle som inte förstår sig själv som en helhet utan endast de individuella risker som finns verkar detta istället splittrande.

5.2 Socialdemokratins självbild idag

Som Esping-Andersen (1989) beskriver har den socialdemokratiska politikens självbild bestått av att varit ett statsbärande parti som fört en universalistisk politik med långsiktiga förändringar. Idag när villkoren har förändrats menar Held (2003) att de politiska redskapen mist sin effektivitet. Hur socialdemokratins självbild ser ut idag är något som jag har fokuserat på. Socialdemokratins självbild visar sig bland annat i diskussioner kring partiledaren, där de uttrycker sig antagit en försiktigare hållning, men deras hantering av partiledarna visar egentligen på en kris i den socialdemokratiska politiken där den politiska kompassen tycks kommit ur banan. Krisen pekar på en förlorad hegemoni och en förlorad tro på sig själv. Deras självbild idag tycks vara att man ska försöka hålla fast lite vid välfärdsstatens principer, det vill säga att vara en bromskloss. Det är en enorm förändring i socialdemokratins självbild. Socialdemokratien idag styr inte samhället med långsiktiga mål utan håller sig istället i utkanten där de försöker påverka så att inte utvecklingen blir så farlig. Socialdemokratins förändring består även i att inte längre hålla med om att vara ett kollektivistiskt parti. Klassbegreppet erkänns men har blivit en ickefråga. Istället tycks ett större ansvar läggas på individen där begrepp som frihet är återkommande.

Anledningen till socialdemokratins kris kan bero på en pragmatism i ett individualiserat samhälle. Så som styrelseledamoten uttalade, *att det är väldigt mycket kompromisser, väldigt mycket pragmatism*, innebär att man i en pragmatism förhåller sig till verkligheten som den är. I detta finner man ett falskt medvetande. Förklaringen till det falska medvetandet är att socialdemokratins hegemoni och pragmatism förut utgått från ett produktionssamhälle som hade klasserna som bas där socialdemokratien styrde och utformade välfärdsprogrammen utefter solidariska principer. Idag har samhället förändrats med välfärdsprogram som är formade efter individuella principer. Kommunpolitikern uttrycker socialdemokratins förlorade självbild genom att säga att socialdemokratien har *tappat så att säga det ideologiska initiativet på något sätt och därmed blivit försvagade*. Att det ideologiska initiativet har tappats visar på att socialdemokratien är idag pragmatisk i ett liberalt samhälle. Det betyder att idag styrs socialdemokratien mer av en pragmatism än av en ideologi, och i denna pragmatism förlorar socialdemokratien sin självbild. Socialdemokratien har anammat det samhälle som Bauman (1999) beskriver vilket påverkar människan att inte längre se sig som en del av en helhet utan de tvingas välja efter egen nytta. I denna förändring verkar socialdemokratien förlora förmågan att förmedla tanken om det goda samhället. Socialdemokratien administrerar nu endast rättigheter där riksdagsledamoten uttrycker att de hoppas på att *allihop ska stå för*

demokrati och medborgerliga fri och rättigheter, vilket innebär en institutionell och värderingslös politik. Att anta denna nya värdegrund och inte diskutera utifrån klasser innebär i sin tur att människan mister förmågan att ha ett språk för sin situation vilket betyder att hon inte längre har förståelse för sin situation. Det är som Andersson (2006) beskriver att själva samhället mister på så sätt sin självbild i en institutionalisering av politiken.

Socialdemokratins möjligheter för att åter bli ett parti för de allmännas bästa kan innebära att en förändring av formerna för välfärdssamhället kan behövas och få en människa som utvecklar en förmåga att tänka solidariskt. Det innebär ett samhälle som är lika stort som summan av sina delar. Ett samhälle baserat på värden och trygghet och där individen inte är ansvarig för sitt eget pris. I ett sådant samhälle fördelas inte pengarna från de lyckade till de misslyckade utan istället inkluderas varje medborgare genom att sociala tjänster fördelas till ett helt samhälle. Men frågan är om man kan bryta det här rådande tillfället och bygga något annat eller är det försent i en instrumentell värld? För när man är förblindad säger det här något om det hegemoniska tillfället. Är det då en välfärdsstats förfall som vi ser framför oss när socialdemokratin verkar spela under hegemonins paraply?

6 Referenslista

Andersson, Jenny. *The People's Library and the Electronic Workshop: Comparing Swedish and British Social Democracy*. *Politics & Society*, September 2006, vol. 34 no. 3, s. 431-460

Bauman, Zygmunt (1999). *Arbete, konsumtion och den nya fattigdomen*. Göteborg: Daidalos

Bauman, Zygmunt (2002). *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Daidalos

Beck, Ulrich (2000). *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Esping-Andersen, Gösta 1990: *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University Press

Giddens, Anthony (1999). *Tredje vägen: om socialdemokratins förnyelse*. 1. uppl. Stockholm: Atlas

Held, David & McGrew, Anthony (2003). *Den omstridda globaliseringen*. Göteborg: Daidalos

Korpi, W. (1978). *Arbetarklassen i välfärdskapitalismen: arbete, fackförening och politik i Sverige*. Stockholm: Prisma i samarbete med Inst. för social forskning.

Lukes, Steven (2008). *Maktens ansikten*. [Ny utök. utg.] Göteborg: Daidalos

Misgeld, Klaus, Bergström, Villy, Åmark, Klas & Molin, Karl (red.) (1989). *Socialdemokratins samhälle: SAP och Sverige under 100 år*. Stockholm: Tiden

Offe, Claus (1984). *Contradictions of the welfare state*. London: Hutchinson

Rothstein, Bo (2010). *Vad bör staten göra?: om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. 3. uppl. Stockholm: SNS förlag

Svallfors, Stefan (1996). *Välfärdsstatens moraliska ekonomi: välfärdsopinionen i 90-talets Sverige*. 1. uppl. Umeå: Boréa

Internet:

http://www.arbark.se/pdf_wrd/partiprogram_pdf.pdf

hämtat: 2012-06-02

<http://www.dn.se/debatt/manniskor-har-eget-ansvar-for-att-bli-anstallningsbara>

hämtad 2012-04-17

[http://lo.se/home/lo/home.nsf/unidview/6E689F28C3F4C70DC12579D50043C5F2/\\$file/LO-forbundens_medlemmar_2006-2011.pdf](http://lo.se/home/lo/home.nsf/unidview/6E689F28C3F4C70DC12579D50043C5F2/$file/LO-forbundens_medlemmar_2006-2011.pdf)

hämtad 2012-06-02

<http://www.socialdemokraterna.se/upload/Kriskommissionen/omstartforsocialdemokratin.pdf>

hämtad 2012-12-10

http://www.tns-sifo.se/media/401593/vb_maj_2012_svd.pdf

hämtad 2012-06-02

<http://www.socialdemokraterna.se/upload/webbforalla/pd/skane/dokument/D%C3%85K%202012/Utl%C3%A5tande%202012,%20slutversion.pdf>

hämtad 2012-09-10

http://www.socialdemokraterna.se/upload/Central/dokument/pdf/2012/Remiss_partiprogram_met/Remissforslag_partiprogram_for_Socialdemokraterna.pdf

hämtad 2012-11-12